

รายงานการวิจัย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว
กลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
Guideline for Elderly's Tourism Management based on
Area Context of Lower Northeastern

สภามารธ จัปโจร และคณะ

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
จากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
กันยายน 2562

รหัสโครงการ 2561A13503028

รายงานการวิจัย

โครงการย่อยที่ 1

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว
กลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
Guideline for Elderly's Tourism Management based on
Area Context of Lower Northeastern

คณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. สามารถ จัปโจจร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เปรมวิทย์ ท่อแก้ว

นายธนชัย พรหมรัตน์

นายอาวุธ คันสร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย

จากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กันยายน 2562

ชื่อผลงาน	แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
ผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร. สามารถ จัปโจจร และคณะ
หน่วยงาน	โปรแกรมวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ปีที่ทำการวิจัยเสร็จ	2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 2) เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ แบบสอบถามความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน ร้อยละ 42.25 ชอบท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชัตตฤกษ์ ร้อยละ 32.75 ส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 30.75 และเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.25 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 42.75 และชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน) ร้อยละ 44.50 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุให้ความสำคัญต่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.= 0.66) ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.74) และด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D.= 0.77)

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ 1) ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล 2) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้บริการและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้ 3) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวและสามารถเดินทางได้ภายใน 1 วัน 4) พัฒนาสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ และ 5) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก แต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้

Title : Guideline for Elderly's Tourism Management based on Area Context of Lower Northeastern

Researcher : Associate Prof. Dr. Samart Jabjone and Others

Institute : Fine Art Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Year : 2019

Abstract

This research aims to 1) analyze the needs of the elderly tourists towards tourist destinations in the lower northeastern 1 and 2) assess the potential of tourist attractions in the lower northeastern region 1 that match the needs of elderly tourists and 3) to present the guidelines of tourism management for the elderly tourists based on area context of lower northeastern. This research was the qualitative research. The sample consisted of 400 elderly Thai tourists aged equal or more than 60 years who traveled to the lower northeastern region 1. The questionnaires were used for study the needs and behavior of the elderly tourists towards tourist destinations in the lower northeastern region 1.

The result of needs and behavior assessment of the elderly tourists found that each trip usually takes only one day (42.25%). The travel time was usually on holidays / public holidays (32.75%) and mostly travel with family or relatives (30.75%). The most of elderly tourists were travel by car (55.25%) with budget less than 1,000 baht (42.75%). For the elderly tourism management, most of them liked to have at tour program (one day trip) (44.50%). The result of factor analysis of the elderly tourist destinations selection revealed that The elderly value the appropriate amenities for the elderly at the highest level ($\bar{x} = 4.58$, S.D.= 0.66). The service of tourist attractions was at a high level ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.74) and the value of tourist sites was at a high level ($\bar{x} = 4.32$, S.D.= 0.77).

The guidelines for managing elderly tourist attractions in the lower northeastern were 1) improve the tourist attractions to have the appropriate amenities of the elderly according to universal design principles 2) elderly tourism personnel development 3) create the tourism programs to connect with famous tourist spots that can travel within 1 day 4) develop the products and services that are suitable for the needs of the elderly and 5) the public and private agencies should cooperate to organize activities and public relations for tourism especially tourist attractions that are not yet known but the appropriate amenities able to accommodate the elderly tourists.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยนี้สำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูลข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษา แนะนำ ความคิดเห็น และกำลังใจ

ขอขอบพระคุณ อธิการบดี และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยและคณะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561 เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ประโยชน์อันเนื่องมาจากรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยและคณะ ขอมอบบูชาแด่คุณพ่อคุณแม่ และขอมอบเป็นเครื่องหมายแห่งความเพียรพยายามสำหรับผู้ศึกษาให้กำลังใจทุกท่าน

สามารถ จัปโจร และคณะ
กันยายน 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 การทอ่งเทียบ	6
2.2 ผู้สูงอายุ	15
2.3 การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล	20
2.4 การทอ่งเทียบแบบยั่งยืน	23
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.6 บทสรุป	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
3.1 รูปแบบของงานวิจัย	33
3.2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย	35
3.5 การประเมินผล	36

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล	37
4.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง	37
4.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	44
4.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม ผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง	51
4.4 อภิปรายผล	52
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	55
5.1 สรุปผลการวิจัย	55
5.2 ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	62
ภาคผนวก ก แบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มี ต่อแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1	63
ภาคผนวก ข แบบสอบถามสถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง	68
ภาคผนวก ค ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	71
ประวัตินักวิจัย	96

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
4.2	ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	40
4.3	สรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	41
4.4	สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ผู้สูงอายุนิยมมาท่องเที่ยวมากที่สุด	42
4.5	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา	45
4.6	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ	46
4.7	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์	47
4.8	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์	48
4.9	สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุตามรูปแบบการท่องเที่ยว	49

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดโครงการวิจัย	4
2.1	ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ	22
2.2	ลักษณะทางลาด	22
2.3	ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ	23

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาระบบสาธารณสุขในปัจจุบัน ทำให้รูปแบบการรักษาพยาบาลมีความทันสมัยมากขึ้น ทันต่อโรคมามากขึ้น มีระบบการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ทำให้สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างประชากรโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการคาดการณ์ของสหประชาชาติว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น จาก 687.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 เป็น 1,968 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านประชากรอย่างรวดเร็วในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัย” (Aged society) ตั้งแต่ปี 2548 คือ มีสัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 และจากการคาดการณ์ประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปี 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด และจากผลการสำรวจประชากรของประเทศไทยปี 2560 มีประชากรทั้งหมด จำนวน 67.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.03 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ของประชากรทั้งหมด (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) เมื่อแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วงวัย คือ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) พบว่า ผู้สูงอายุของไทยส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงวัยต้น ร้อยละ 57.4 ของผู้สูงอายุทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าว ในอนาคตผู้สูงอายุจะเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเติบโตของตลาดในประเทศไทย ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2564 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีจำนวนมากถึง 7 ล้านคนในหนึ่งปี ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยว นับว่าเป็นหนึ่งในวิธีที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้มากขึ้น Nabin Paudyal (2017) กล่าวถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวว่า เป็นการเปิดโอกาสให้พบเจอกับคนท้องถิ่น ที่มีความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม รวมถึงเชื้อชาติ ศาสนา สีสัน อาชีพ การงาน ฐานะความเป็นอยู่ นิสัยใจคอ ที่จะทำให้อยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวทำให้พบศักยภาพที่แท้จริงและทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก และสตรีมีครรภ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการให้บริการให้อยู่ในระดับที่มีคุณภาพและอยู่ในระดับมาตรฐาน โดยต้องการให้เป็นมาตรการหนึ่งเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย เพื่รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและเพื่อการศึกษาเรียนรู้ (Chiang, L. et al., 2014) คือ

เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คำนึงถึงความคุ้มค่าในการซื้อบริการ ต้องการความมั่นใจ ด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดี โดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ มีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังต้องการได้รับข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ละเอียด และข้อมูลเชิงลึกกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป แต่ผู้สูงอายุมักมีข้อจำกัดในการเดินทาง ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการรองรับตลาดกลุ่มนี้ จึงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดค่อนข้างมาก และควรมีการเตรียมการที่ดี ภายใต้การท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบหรือท่องเที่ยวแบบเนิบช้า โดยไม่สร้างผลกระทบทำลายทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ประเทศไทยมีความได้เปรียบในแง่ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว แต่การบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ยังมีให้เห็นไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่าที่จะเน้นดูแลหรือรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ซึ่งการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขและความสบายใจ ดังนั้น การเพิ่มแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องกำหนดแผนและนโยบายท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจนและควรทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงบริการต่าง ๆ ให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัด นครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นกลุ่มจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนากลุ่มจังหวัด พร้อมกับการมุ่งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละจังหวัด ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิง พุทธศิลป์และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ฯลฯ ซึ่งแต่ละจังหวัดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีศักยภาพที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมสามารถตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างดี

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวโน้มด้านโครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับตลาดด้านการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่มีโอกาสขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และเป็นตลาดที่สำคัญในอนาคตที่จะทำรายได้ที่ยั่งยืนให้กับประเทศไทย ดังนั้น คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทั้งภาคเอกชน และรัฐบาลได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

1.2.2 เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือ แหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และจังหวัดชัยภูมิ

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1.3.2.1 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

1.3.2.2 สสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อนำไปสู่การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

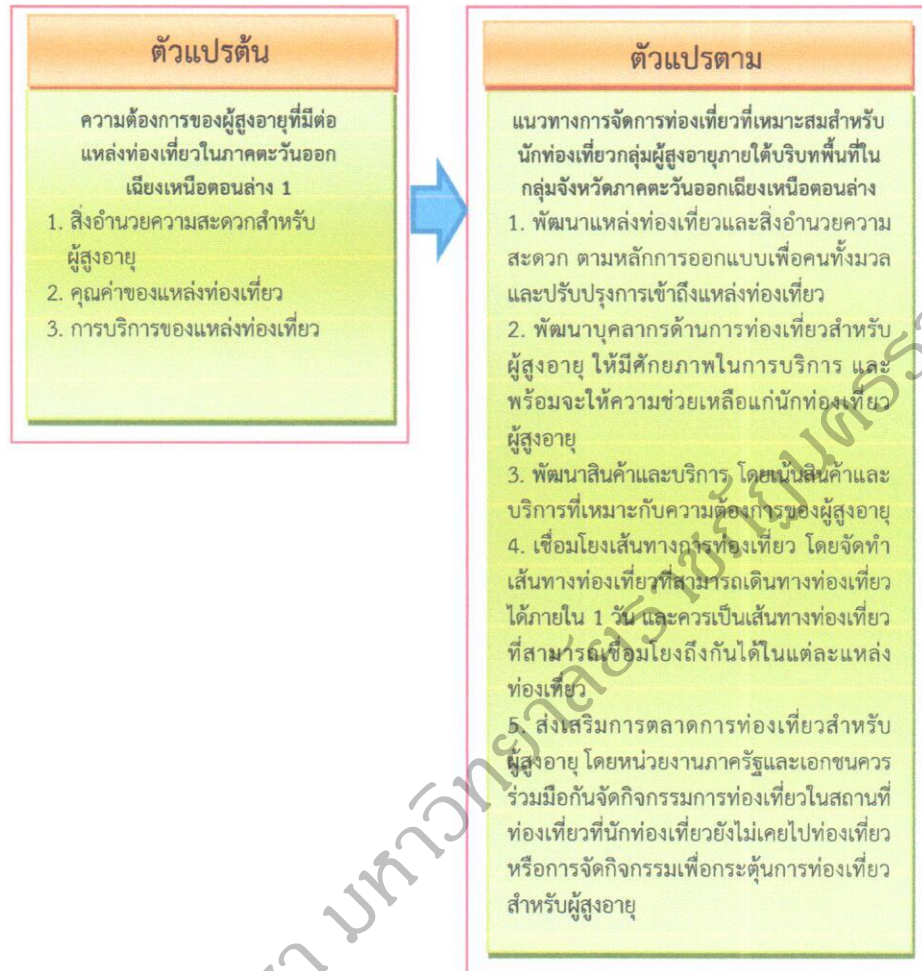
1.3.2.3 ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านประชากร คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

1.3.2.4 ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562

1.4 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษา และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวภายใต้บริบทพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดโครงการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เกิดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยว สามารถนำองค์ความรู้นี้ไปใช้ประโยชน์ได้

1.5.2 สามารถพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากขึ้น

1.5.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ประกอบการด้านการจัดการท่องเที่ยว และผู้ผลิตสินค้าในชุมชนที่สามารถรวมกลุ่มจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ และมีแนวโน้มจำนวนเพิ่มขึ้นในอนาคต

1.5.4 ภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีการวางแผน และกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

1.5.5 ภาคเอกชนสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อม เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การจัดเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับระยะเวลา กิจกรรม ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง และการคมนาคม เป็นต้น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญและสร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การให้บริการ และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน ทางลาด ที่นั่งพัก และศูนย์บริการข้อมูล เป็นต้น

1.6.2 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เกษียณจากวัยทำงาน มีเงิน มีเวลาว่างมากขึ้น ชอบการเดินทางท่องเที่ยวหาประสบการณ์ให้กับชีวิต ชอบพบปะเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน แต่มีปัญหาเรื่องสุขภาพ จึงต้องการการดูแลและบริการที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวทั่วไป

1.6.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีธรรมชาติที่สวยงาม มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีวัดที่สวยงามจำนวนมาก เหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

1.6.4 การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) คือ การออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคม การออกแบบสิ่งแวดล้อม สถานที่ และสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงในกลุ่มคนทำงานด้านผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ที่มีข้อจำกัดในการใช้ หรือเข้าถึง สิ่งแวดล้อมสถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ทั่ว ๆ ไปในสังคม

1.6.5 การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามหลักเกณฑ์การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งคณะวิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

2.1 การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ถือเป็นการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เดินทางเกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง (ที่อยู่อาศัย) ไปยังอีกที่หนึ่ง ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นวิวัฒนาการมาจากการเดินทางของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางที่แตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมความเป็นอยู่ การเดินทางที่สะดวกสบายและรวดเร็วขึ้น ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีนัยวิชาการและองค์การที่เกี่ยวข้อง ให้ความหมายและคำนิยามของการท่องเที่ยว ดังนี้

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปี ติดต่อกัน) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อดูระยะ และวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 อ้างใน อรุณรัตน์ เกิดจันทร์, 2557 : 16)

เถลิงศักดิ์ ชัยชาญ (2556) ilarท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางแบบชั่วคราวจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการ และเป็นการไปด้วยความสมัครใจโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อน ออกกำลังกาย เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม และการจับจ่ายใช้สอย เป็นต้น

นิศา ชัชกุล (2557 : 2) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ เป็นอย่างน้อย คือ การเดินทาง การพักค้างแรม และการรับประทานอาหารนอกบ้าน

UNWTO (1997 อ้างถึงใน สมบัติ กาญจนกิจ, 2557 : 141) และ Pender and Sharpley (2005, p. 4) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของประชาชนที่ได้เดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยของตนไปยังอีกสถานที่หนึ่งและพักอาศัยชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สุขภาพ นันทนาการ และอื่น ๆ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลักเป็นฐาน หรือไปพำนักอยู่อาศัยถาวร

สรุป การท่องเที่ยว คือ การเดินทางของบุคคลจากสถานที่ที่อาศัยอยู่ประจำไปยังอีกสถานที่หนึ่งเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจหรือพึงพอใจของผู้เดินทาง โดยการเดินทางนั้น

เพื่อความเพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการเยี่ยมเยือน ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีการพักค้างหรือไม่มีการพักค้างก็ได้

2.1.1 รูปแบบการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558; นิตา ชัชกุล, 2557; เลิศพร ภาระสกุล, 2559; วลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์, 2557 และ United Nations World Tourism Organization, 2014) ได้แก่ 1) จำแนกตามวัตถุประสงค์การเดินทาง 2) จำแนกตามลักษณะการจัดการเดินทาง และ 3) จำแนกตามถิ่นที่พักรถาวรของนักท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 จำแนกตามวัตถุประสงค์การเดินทาง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวแต่ละคนอาจมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน เช่น 1) เพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน 2) เพื่อเป้าหมายทางธุรกิจ และ 3) เพื่อความสนใจพิเศษ (Page, 2015 และ United Nations World Tourism Organization, 2014) เป็นต้น

ก. การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน (Leisure Travel) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลบหนีสภาพความจำเจ หรือหลีกเลี่ยงสภาพอากาศที่ร้อนหรือเย็นในถิ่นที่อยู่ของนักท่องเที่ยว อีกทั้งการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ยังอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวที่มีความอยากรู้อยากเห็น สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ เปลี่ยนบรรยากาศ สามารถชมทิวทัศน์ที่สวยงาม การสงบอารมณ์ ความสนุกสนานกับความเจริญในเมือง แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวยุคนี้ได้แก่ ชายทะเล สวนสนุก ห้างสรรพสินค้า แหล่งท่องเที่ยวกลางคืน ฯลฯ

ข. การท่องเที่ยวเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจ (Business Travel) มีความเกี่ยวข้องกับงานเป็นหลัก แต่ก็นับได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะมีระยะเวลาการท่องเที่ยวและการพักผ่อนแทรกอยู่ด้วย สามารถแบ่งได้ (สุวัฒน์ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุใส, 2552)

1) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจโดยทั่วไป (Regular Business Travel) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการติดต่อประสานงานหรือเจรจาความร่วมมือทางธุรกิจ ซึ่งระยะเวลาการพักผ่อน คือ 2-3 วัน แทรกอยู่ในการเดินทาง กลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวยุคนี้ได้แก่ นักธุรกิจที่เดินทางบ่อยครั้ง นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูง นักธุรกิจระหว่างประเทศ หรือพนักงานขาย ฯลฯ

2) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลและการท่องเที่ยวเพื่อการเข้าร่วมนิทรรศการ (Meeting, Incentive, Conference and Exhibition หรือ MICE) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อไปประชุมทางธุรกิจหรือทางวิชาการ การเข้าร่วมงานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า รวมถึงการท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการได้รับรางวัล เพื่อเป็นขวัญ กำลังใจในการทำงาน และกระตุ้นยอดขายสินค้าและบริการ การท่องเที่ยวยุคนี้ได้รับความนิยมและความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างมาก เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีคุณภาพ มีการศึกษา รายได้สูง มีศักยภาพในการใช้จ่าย และเป็น

ผู้นำทางความคิด หากนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและความพึงพอใจจากแหล่งท่องเที่ยว ย่อมส่งผลดีในด้านการประชาสัมพันธ์ให้แก่สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

ค. การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายกว่าการท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน เพราะเกิดจากความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกได้หลากหลาย (นิศา ชัชกุล, 2557 และ วลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์, 2557) ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ อย่างมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรม เฉพาะถิ่น โดยมีกระบวนการอย่างมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ซึ่งเกิดจากความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และต้องการการอนุรักษ์ เช่น การดูนก การดำน้ำดูปะการัง หรือการเดินป่า เป็นต้น

2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (Sustainable)

3) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์ โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอก หินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาบนพื้นโลก การศึกษาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

4) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายหลักเพื่อการบำบัด รักษาโรค บำรุงสุขภาพกายและสุขภาพจิต แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(4.1) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism หรือ Medical Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผนวกกับโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดหรือฟื้นฟู เช่น การทำศัลยกรรมตกแต่ง การทำฟัน การแก้ไขสายตาให้ปกติ (LASIK) การตรวจสุขภาพ (Physical Check-up) เป็นต้น

(4.2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยเดินทางไปพักในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ (Health Center) เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่นั้น ๆ จัดขึ้น เช่น การนวดแผนไทย การอาบน้ำแร่ การทำสปา โปรแกรมการออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร เป็นต้น

5) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งซึ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น วัด ปราสาท พระราชวัง โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะ ประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่มีการพัฒนาจนถึงปัจจุบันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของบุคคลแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยนักท่องเที่ยวสามารถทราบถึงประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธา ผ่านวัฒนธรรมในอดีตที่ผ่านมา การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ได้รับความนิยมในประเทศไทย คือ การพักอาศัยกับชาวบ้าน (Home Stay) ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมีโอกาสได้เข้าไปพักอาศัยกับชาวบ้านในพื้นที่ มีการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาวบ้านในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพ เป็นต้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

(5.1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

(5.2) การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้าน ในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและ วัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

(5.3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism หรือ Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

6) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ที่มีการเดินทางไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งอาจอยู่ในสถานที่ราชการหรือเอกชนหรือสถาบันการศึกษาที่มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรที่มีความทันสมัย เพื่อชื่นชมความงาม ความสำเร็จ และ เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติที่ดี ได้รับความประสบการณ์ใหม่ ๆ อย่างหลากหลาย พร้อมทั้งมีจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาสภาพแวดล้อมในสถานที่นั้น ๆ ด้วย

7) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการวางแผนล่วงหน้า มีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจน มีผู้ชำนาญการ และมีวิธีการฝึกหัดจากประสบการณ์จริง เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศ การเรียนการประกอบอาหารนานาชาติ การเรียนรู้การเล่นกีฬา การเรียนดนตรี การเรียนศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้น แบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

(7.1) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edumeditation Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทาง ศาสนา หากความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิตมีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย งานช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

(7.2) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้านวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวภูยกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อหาประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่า มีจิตสำนึกต่อการยอมรับ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

8) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจักรราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

ง. การท่องเที่ยวเพื่อกีฬา (Sport Tourism) สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อชมกีฬา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจชมกีฬาแบบติดขอบสนาม เพื่อชมกีฬาที่เป็นกีฬาสำคัญในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก หรือเพื่อเป็นกำลังใจให้นักกีฬาหรือทีมกีฬาที่ตนชื่นชอบ เช่น การเดินทางเพื่อชมกีฬาซีเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาโอลิมปิก ฟุตบอลโลก เป็นต้น

2) การท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวที่มีความรักและชื่นชอบในการเล่นกีฬา และมีความต้องการเดินทางไปยังถิ่นหรือสถานที่ที่มีกีฬาชนิดนั้นอยู่ เช่น การเล่นสกี การเล่นเรือใบ การเล่นกีฬาโต้คลื่น การขี่ม้า การปีนหน้าผา การตกปลา การล่าสัตว์ เป็นต้น

จ. การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนาน ตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

ฉ. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home Stay and Farm Stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น

ช. การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Longstay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือ การท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3 – 4 ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย ครั้งละ 1 เดือน

ซ. การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจัดรายการนำเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ 2 – 7 วันหรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และวัฒนธรรม (Agro-cultural Tourism) เป็นต้น

2.1.1.2 จำแนกตามลักษณะการจัดการเดินทาง การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวโดยใช้ลักษณะการเดินทาง แบ่งเป็น 2 ประเภท (เลิศพร ภาระสกุล, 2559; วลัยพร รวีตระกูลไพบุลย์, 2557 และ Page, 2015) ดังนี้

ก. การท่องเที่ยวแบบกลุ่มหรือหมู่คณะ (Group Travel) การท่องเที่ยวแบบนี้นักท่องเที่ยวจะซื้อทัวร์จากบริษัทนำเที่ยวเพื่อเดินทางท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ ซึ่งบริษัทนำเที่ยวจะเป็นผู้จัดการเรื่องยานพาหนะ ที่พัก อาหาร การนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว และมีการกำหนดการเดินทางแน่นอน พร้อมทั้งได้รับความนิยมในทวีปเอเชียและทวีปยุโรป เพราะมีราคาต่ำกว่าการจัดการเดินทางด้วยตนเอง ประหยัดเวลาในการเดินทาง มีเพื่อนร่วมเดินทาง มีความสบายใจ มีความรู้สึกปลอดภัย สามารถลดความกังวลเรื่องปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง เพราะมีมัคคุเทศก์เป็นผู้ดูแลตลอดการเดินทาง

ข. การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Independent Travel) การท่องเที่ยวแบบนี้ นักท่องเที่ยววางแผนจัดการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวด้วยตนเองในทุก ๆ เรื่อง หรือใช้บริการบริษัทนำเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกในบางส่วน เช่น การจองบัตรโดยสารเครื่องบิน การจองที่พัก หรือการจองบัตรเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวต้องวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบการเดินทางแบบนี้ เพราะมีอิสระ ความเป็นส่วนตัวสูง สามารถกำหนดเวลาและระยะเวลาในการเดินทางได้ตามใจชอบ ในกรณีที่มีความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยว ก็จะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการเดินทางกับบริษัท

นำเที่ยว การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จึงเหมาะสมกับการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเดิมที่เคยไปแล้ว

2.1.1.3 จำแนกตามถิ่นที่พักรถของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท (นิศา ชัชกุล, 2557; เลิศพร ภาระสกุล, 2559 และวลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์, 2557) ดังนี้

ก. การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Internal Tourism) คือ การท่องเที่ยวเฉพาะใน เขตประเทศนั้น ๆ รวมถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักถาวรและไม่ได้มีถิ่นพำนักถาวรใน ประเทศนั้น ๆ การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางอยู่ภายในประเทศที่เป็นถิ่นพำนักถาวรของตน เช่น คนไทยที่มีที่อยู่ในประเทศไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทย (Domestic Tourist)

2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศหนึ่งที่ไม่ใช่ถิ่นพำนักถาวรในประเทศนั้น ๆ และเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศนั้น (Inbound Tourist)

ข. การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศที่ไม่ใช่ถิ่นพำนักถาวรของตน โดยไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อแสวงหารายได้ในประเทศนั้น ๆ การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากอีกประเทศที่เป็นถิ่นพำนักถาวรของตนเองไปยังประเทศอื่น ๆ เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางออกจากประเทศไทยเพื่อไปท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ (Outbound Tourist)

2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศหนึ่งที่ไม่ใช่ถิ่นพำนักถาวรในประเทศนั้น ๆ เช่น นักท่องเที่ยวสัญชาติอื่น ๆ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย (Inbound Tourist)

การจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ จำแนกตามวัตถุประสงค์การเดินทาง จำแนกตามลักษณะการเดินทาง และจำแนกตามถิ่นที่พักรถของนักท่องเที่ยว หรือรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ซึ่งไม่ว่าจะแบ่งในลักษณะใดก็ตาม แต่ละรูปแบบของการท่องเที่ยวมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การพักผ่อน การเรียนรู้ และความเพลิดเพลิน

2.1.2 ประโยชน์ของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับว่ามีความสำคัญต่อประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวภายในประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดี นำมาซึ่งความสามัคคีของคนในชาติที่มีพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรศึกษาถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยว มีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

2.1.2.1 ประโยชน์ต่อบุคคล

ข้อดี การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษย์ต้องการ เพราะทำให้มนุษย์เรามีทัศนคติกว้างไกล เกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียด และเป็นการพักผ่อน รวมถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชนในชาติ หรือนานาชาติ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ชาติด้วยกัน

ข้อเสีย ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดความสูญเสีย วัฒนธรรมประจำชาติ และการรับวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การดำรงชีวิต อาหาร และการกินอยู่ นอกจากนี้อาจทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่สูญหายไป ได้รับการฟื้นฟูแต่เป็นไปอย่างผิวเผิน ไม่รู้ถึงแก่นแท้จริง ๆ ทำเพียงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ทำให้ขาดเอกลักษณ์และความสมจริง กลายเป็นการแสดงหรือการสาธิต ไม่มีความรัก ความห่วงแหน และความผูกพัน จะทำให้ไม่มีความจริงจังยั่งยืน

2.1.2.2 ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

ข้อดี รายได้จากการท่องเที่ยวนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ เพราะรายได้จากการท่องเที่ยวจะช่วยให้ลดภาวะการขาดดุลในการชำระหนี้ เพราะการลงทุนทางด้านกิจการท่องเที่ยวจะให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศไทย นับว่ามีวัตถุดิบเพื่อการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มาก หากมีการจัดการที่ดีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งต่างถิ่นและต่างแดน เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ส่งผลให้เกิดรายได้เข้าสู่ประเทศเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดการสร้างงานให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล ภัตตาคาร ร้านอาหารของที่ระลึก การบริการขนส่ง และอาชีพมัคคเทศก์ ฯลฯ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานระดับต่าง ๆ มากมาย เริ่มตั้งแต่คนงานก่อสร้าง คนงานผลิตสินค้าพื้นเมือง พนักงานบริการทั้งฝ่ายต้อนรับ อาหาร ทำความสะอาด รักษาความปลอดภัย พนักงานขับรถ และมัคคเทศก์ เพื่อนำแขกเข้าไปเยี่ยมสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้เกิดการจ้างงานประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งในลักษณะการจ้างแบบประจำและแบบชั่วคราว

ข้อเสีย จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาก จะส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ค่าครองชีพก็จะสูงกว่าบริเวณที่ใกล้เคียงกัน ยกตัวอย่างเช่น เมืองพัทยา หรือเมืองภูเก็ต เป็นต้น ที่มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ทำให้สินค้าและบริการในสถานที่ดังกล่าวสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว ซึ่งจะส่งผลต่อประชาชนที่มีรายได้ปานกลางหรือต่ำดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบาก เป็นต้น

2.1.2.3 ประโยชน์ด้านการเมือง

ข้อดี การที่บุคคลหรือกลุ่มชนต่าง ๆ ได้มีโอกาสได้เดินทางไปท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ นั้น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจดีต่อกัน โดยเฉพาะการไปเยี่ยมเยือนที่เป็นไปด้วยมิตรไมตรีที่ดี ไม่ดูถูกเหยียดหยามกลุ่มชน หรือประเทศที่มีความเจริญทางวัตถุต่ำกว่า รวมทั้งการขยายกิจการท่องเที่ยวเข้าไปสู่ภูมิภาคหรือประเทศต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากจะไม่โดดเดี่ยวแล้ว ยังช่วยทำให้กลุ่มชนมีโอกาสพบปะสังสรรค์กันมากขึ้น ทำให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์

เพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านการเมืองท้องถิ่นในประเทศหรือระหว่างประเทศได้เช่นกัน

ข้อเสีย การที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ ก็ทำให้กลุ่มคนหรือบุคคลต่าง ๆ ได้เห็นความเจริญทางด้านการเมืองที่ประชากรมีอิสระและเสรีภาพสูง จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นเกิดการเปรียบเทียบกับประเทศของตน และอาจเป็นเหตุให้นำไปสู่การขัดแย้งได้ หรือการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในกลุ่มชนที่มีพื้นฐานทุกด้านแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ไม่เกิดผลดีแต่อย่างไร กล่าวคืออาจจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันได้

2.1.2.4 ประโยชน์ด้านสังคม

ข้อดี

1. ช่วยให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปถึง ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างประชาชน การท่องเที่ยวทำให้ได้รับทราบถึงอารยธรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเปรียบเสมือนการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผิดแผกแตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน และสถานที่ที่ตนเองเคยพบเห็นอยู่เป็นประจำ ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นก็ทราบถึงสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่คนเดินทางไปถึงมีพฤติกรรม หรืออารยธรรมเป็นเช่นไร เพื่อนำเอาส่วนที่ดีมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ช่วยให้สภาพแวดล้อมของชุมชน ท้องถิ่นต่าง ๆ ดียิ่งขึ้น เพราะจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของความสะอาด ความปลอดภัย ความสวยงาม ความเป็นธรรมชาติของคนในชุมชน และสภาพแวดล้อม ความมีอัธยาศัยไมตรี และความสะอาดสบายพอสมควร

3. สร้างความมั่นคงให้กับประเทศ เพราะในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงจะมีการสร้างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โรงแรม ที่พักต่าง ๆ ตามมา เพื่อสนองความต้องการให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังหาโอกาสสร้างงานหรืออาชีพ และกระจายรายได้สู่ประชากรในท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างฐานะความมั่นคงทั้งทางการเมืองและสังคมโดยใช้มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าไปแก้ไข เพราะการท่องเที่ยวยังมีอนาคตที่จะก้าวหน้าไปได้อีก และมีช่องทางที่จะส่งเสริมให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้โดยง่าย และรวดเร็วตามความต้องการทุกประการ

ข้อเสีย

1. ด้านศีลธรรม จากความแตกต่างของนักท่องเที่ยวกับชาวพื้นเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวสร้างปัญหาสังคมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะทางด้านอาชญากรรม โสเภณี ยาเสพติด และการประพฤติผิดทางด้านศีลธรรมอื่น ๆ ฯลฯ

2. ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวจากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระดับการศึกษา จะทำให้ชาวพื้นเมืองหรือชาวชนบทมีความรู้สึกที่ตัวเองต่ำต้อย และด้อยโอกาสกว่าชาวเมือง แม้ว่าชาวพื้นเมืองเหล่านั้นจะพยายามยกฐานะตัวเองขึ้นมา แต่โอกาสต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยจึงส่งผลทำให้ชาวพื้นเมืองมีความรู้สึกไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวเหล่านั้น

2.1.2.5 ประโยชน์ด้านวัฒนธรรม-ขนบธรรมเนียมประเพณี

ข้อดี เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมบางประการของประเทศกำลังจะจางหายไปจากสังคมของคนไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการละเล่น การแสดงประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ประเพณีเฝ้าเทียนเล่นไฟ ที่จังหวัดสุโขทัย ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี เทศกาลสงกรานต์ จังหวัดเชียงใหม่ งานบุญเซ็งบั้งไฟ จังหวัดยโสธร หรืองานบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน จังหวัดเลย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการท่องเที่ยว เพราะจะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างถิ่นหรือต่างแดนมาก ฉะนั้นประเพณีหรือเทศกาลเหล่านี้ ถ้าหากไม่มีการฟื้นฟูขึ้นมาในที่สุดก็จะหมดไปจากสังคมไทย เพื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ยังคงอยู่กับสังคมไทย และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ร่วมมือกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ฟื้นฟูการละเล่น การแสดง และประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมา ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ยังถือว่าเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของกิจการท่องเที่ยวในลำดับต่อไปด้วย

ข้อเสีย จากสภาพทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมปรากฏขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนาหรือกรณีที่ประชากรในเมืองเดินทางเข้าไปในชนบท การปฏิบัติตัวของชาวเมือง หรือชาวต่างประเทศในเรื่อง กิริยามารยาท การพูดจา และการแต่งกาย ชาวชนบทเหล่านั้นอาจจะนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติตนบ้าง ซึ่งจะส่งผลทำให้ ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมจะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า เพื่อสนองตอบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เช่น การลอกเลียนแบบวิธีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท ชาวพื้นเมือง หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งนำมาแสดงตามศูนย์การค้า ในกรุงเทพฯ หรือเมืองอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 ผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยได้กำหนดนิยามผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562). โดย “ผู้สูงอายุ” (Older person) หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย โดยแบ่งลักษณะที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

“สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไป

“สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Aged Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ

20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 14 ขึ้นไป

“เกณฑ์สังคมผู้สูงอายุ” เป็นการนำเอานิยาม “การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) และ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Aged Society) ขององค์การสหประชาชาติ (UN) มากำหนดเป็นเกณฑ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานเฝ้าระวังการเป็นสังคมผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่

“เกณฑ์การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ” หมายถึง พื้นที่ที่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไป

“เกณฑ์การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” หมายถึง พื้นที่ที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่า ร้อยละ 20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่ในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 14 ขึ้นไป

“เกณฑ์ปกติ” หมายถึง พื้นที่ที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 10 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 7

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้นิยาม ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุ ตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุ ตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์
3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากร อายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

จากแนวโน้มของประชากรโลกในศตวรรษที่ 21 พบว่า ประชากรที่เป็นผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วง Baby boom ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของโลกได้เข้าสู่ช่วงสูงอายุ ทำให้ประชากรโลกที่อายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนสูงเกือบร้อยละ 40 ของประชากรโลก ประกอบกับวิทยาการทางการแพทย์ที่ก้าวหน้าขึ้น ทำให้ประชากรโลกมีอายุขัยเฉลี่ยที่สูงขึ้น และยังมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง จึงเป็นผลทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งขยายอายุการทำงานออกไปอีกระยะหนึ่ง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพในเกณฑ์ดี สำหรับผู้สูงอายุที่เกษียณอายุ

จะมีระยะเวลาหลังเกษียณอายุงานมากขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตช่วงหลังเกษียณอายุงาน ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมสันทนาการ และการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหรือเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ เนื่องจากมีเวลามากกว่านักท่องเที่ยวอื่น ๆ และมีความพร้อมทางด้านการเงิน ตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุจึงเป็นส่วนตลาดที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นตลาดขนาดใหญ่และเป็นตลาดที่กำลังเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีอำนาจในการซื้อสูง (Shoemaker, 2000)

2.2.1 ประเภทของนักท่องเที่ยวสูงอายุ

ประเภทของผู้สูงอายุ แบ่งออกได้ดังนี้

สำนักงานสถิติแห่งชาติ แบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) ผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70 - 79 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) ในส่วนของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุ มักจะใช้รูปแบบการแบ่งกลุ่มอายุเป็นกลุ่มต้น (อายุระหว่าง 50 - 64 ปี) และกลุ่มปลาย (อายุ 65 ปีขึ้นไป) ทั้งนี้เนื่องจากการแบ่งช่วงอายุจะมีความสัมพันธ์กับการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งการแบ่งช่วงอายุนั้นจะพิจารณาจากเกณฑ์ช่วงอายุเป็นหลัก เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มตามพฤติกรรมและแรงจูงใจในการเดินทางที่แตกต่างกัน ดังที่มิ้นกวีวิชาการหลายท่านให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

Shoemaker (2000) ศึกษาเรื่อง "Segmentation of the senior pleasure travel market" พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุพึงพอใจการท่องเที่ยวในระยะสั้น ๆ และชอบที่จะกลับมายังสถานที่เดิมมากกว่าการเยี่ยมชมเยือนในสถานที่ใหม่

กลุ่มที่ 2 เรียกว่า "Active resters" นักท่องเที่ยวสูงอายุกลุ่มนี้ชอบที่จะพบปะผู้คน ชอบสังคม และการพักผ่อน

กลุ่มที่ 3 คือ นักท่องเที่ยวสูงอายุกลุ่มที่ชอบที่จะเลือกไปกับแพคเกจทัวร์ที่รวมทุกอย่าง และพึงพอใจในการท่องเที่ยวไปยังรีสอร์ท (Older set)

Lieux, Weaver and McCleary (1994) แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่อยู่วัยใกล้เคียงเกษียณและมีรายได้ดี นิยมหาประสบการณ์แปลกใหม่ (Novelty seekers)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่อยู่วัยใกล้เคียงเกษียณและมีรายได้ดีเช่นเดียวกับกลุ่มแรก แต่นิยมเดินทางท่องเที่ยวในเขตที่มีอากาศอบอุ่นและร้อน โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลานาน (Active enthusiasts)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่อายุมากที่สุดเมื่อเทียบกับสองกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น แต่มีรายได้น้อยกว่าและนิยมเดินทางระยะสั้น (Reluctant travelers)

Backman, et al. (1999) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสูงอายุ โดยแบ่งนักท่องเที่ยวสูงอายุออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ชอบการศึกษาและธรรมชาติ (Education/nature)
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ชอบผจญภัย เดินป่า และนอนเต็นท์ (Camping/tenting)
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่เดินทางเพื่อสังสรรค์ (Socialization)
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่เดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation)
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มที่เดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (Information)

2.2.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งกระบวนการในการตัดสินใจที่มีผลต่อการแสดงออก ผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล ซึ่งในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society) เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรไทยทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560) ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายแรก ๆ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเชื่อว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีศักยภาพและมีกำลังซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เร่งรีบ ชอบและปรารถนาการท่องเที่ยวแบบเนิบช้า เน้นการสัมผัส ชิมซั๊บ เรียนรู้ชื่นชม ดังนั้นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นตลาดใหม่สำหรับการท่องเที่ยวที่เมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องมุ่งเน้นพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้ามาท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นตลาดที่มีคุณภาพและมีกำลังซื้อในการท่องเที่ยวสูงกว่าตลาดทั่วไป พื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย และต้องคัดสรรสินค้าทางการท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ และรองรับอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเฉพาะตัว ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแต่ละประเภท (Cohen, E., 1979) ดังนี้ คือ

2.2.2.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับความสำราญ (Recreational tourists) เน้นความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนร่างกาย เน้นความสำราญและความเพลิดเพลิน

2.2.2.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มุ่งหาประสบการณ์ (The experiential tourists) หมายความว่า เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง ซึ่งนักท่องเที่ยวประเภทนี้สนใจศึกษาและได้รับประสบการณ์จริงจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส

2.2.2.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ต้องการสัมผัสกับคนท้องถิ่น (The Experimental Tourists) โดยมีลักษณะเด่นคือ ชอบติดต่อพูดคุยกับคนท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ มีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของคนท้องถิ่น เนื่องจากผู้สูงอายุยังมีความต้องการทางสังคม เป็นผู้ที่อยากมีความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้น และยังต้องการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมือนอยู่ในวัยกลางคนให้มากที่สุด

2.2.2.4 กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ต้องการใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (The existential tourists) ซึ่งนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีความต้องการผิงตัวเอง หรือใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น ชอบใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นเวลานาน

จากการศึกษาทบทวนเอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จึงพอสรุปพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเน้นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นสิ่งดึงดูดใจต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถซึมซับความรู้สึกได้ยาวนานเหมือนการท่องเที่ยวแบบเนิบช้าหรือแบบไม่เร่งรีบ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้รวดเร็ว เหมือนนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุสนใจ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (Recreational tourism) และการใช้ชีวิตท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านอายุ และสุขภาพร่างกาย ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุอาจต้องประสบกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวคือ ความเสี่ยงทางการเดินทาง เนื่องจากการเดินทางที่มีระยะทางค่อนข้างไกลและใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลให้เกิดความเมื่อยล้าของร่างกายและจิตใจได้มากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ (Mengyang, S. and Furong, C., 2009)

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนิยมเดินทางท่องเที่ยวแบบกลุ่มหรือหมู่คณะ โดยมีครอบครัว หรือญาติร่วมเดินทางและร่วมตัดสินใจ ซึ่งผู้สูงอายุนิยมเดินทางไปเที่ยวกับลูกหลานญาติพี่น้อง หรือคนในครอบครัว

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางภายในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความหรูหรา ทั้งการเดินทางโดยทางเท้าและทางรถยนต์ เช่น ถนนต้องมีความลาดชันน้อย เรียบ และสามารถใช้รถเข็นได้ นอกจากนี้ระยะทางในการเที่ยวชมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุไม่ควรเกินครึ่งชั่วโมงต่อรอบ ด้วยข้อจำกัดทางร่างกายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการด้านความปลอดภัยของเมืองท่องเที่ยว ที่ตั้งของที่พัก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับการบริการด้านความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ เช่น เจ้าหน้าที่นำเที่ยวจะต้องมีความรู้ด้านการปฐมพยาบาล มีจุดบริการด้านสุขภาพในสถานที่ท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ เป็นต้น

5. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพ เนื่องจากสุขภาพของผู้สูงอายุจะมีความเสี่ยงในการติดเชื้อทางด้านอาหารและน้ำได้มากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ นอกจากนี้ภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการนำเสนอจุดเด่นของอาหารท้องถิ่นที่หลากหลาย รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะเน้นเป็นสินค้าที่สามารถใช้เป็นเครื่องประดับบ้านได้ และราคาไม่แพงแต่ดูดี เพื่อให้เป็นของที่ระลึกแก่บุคคลอื่น และเป็นสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน

2.3 การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการใช้งาน การใช้ให้คุ้มค่า สมประโยชน์ ครอบคลุมสำหรับทุกคน ซึ่งการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลเกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา โดย Mr. Ronald L. Mace ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้พิการได้เริ่มต้นทดลอง ออกแบบ ดัดแปลงของใช้ส่วนตัวของตนเอง หลังจากนั้นได้นำหลักการนี้มาใช้สำหรับการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับคนพิการ และต่อ ยอดจนเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อคนทั้งมวล โดยเน้นความทัดเทียมของบุคคลทุกคนที่สามารถใช้ผลิตภัณฑ์/บริการที่ออกแบบอย่างเดียวกันได้ อันจะเป็นส่วนช่วยลดความแปลกแยก/แตกต่างของบุคคลในสังคม เช่น การจัดให้มีทางลาดขึ้น-ลง ทางเท้า และอาคารสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ให้กับผู้พิการที่ไร้รถเข็น หรือบล็อกพื้นนำทางเดิน สำหรับคนตาบอด ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมภายนอกบ้านได้โดยสะดวก และปลอดภัย

2.3.1 หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

การออกแบบเพื่อทุกคน เป็นแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ โดยมีหลักในการออกแบบเพื่อการใช้งานที่สะดวกสบาย ปลอดภัย ครอบคลุมสำหรับทุกคน และต้องไม่มีกฎรัดแปงพิเศษหรือ เฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วยหลักการ 7 ประการ (ชุมชน แสงเจริญ, 2559) ได้แก่

2.3.1.1 มีความเสมอภาค (Equitable Use) คือ การออกแบบสามารถสร้างความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัย ต่างความสามารถ สามารถใช้งานแบบเดียวกัน ลดความแปลกแยก แตกต่างของบุคคล คำนึงถึงความสะดวกปลอดภัยและออกแบบเป็นที่ดึงดูด น่าสนใจจากประชาชนทั่วไป

2.3.1.2 มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน (Flexibility in Use) คือ สามารถรองรับการใช้สอยจากผู้ใช้ที่หลากหลาย โดยอาจมีหลายทางเลือกที่สามารถใช้งานได้สะดวกทั้งการใช้งานมือขวาหรือมือซ้ายก็ได้ อำนวยความสะดวกที่ผู้ใช้สามารถปรับการใช้งานเมื่อต้องการความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น และสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานตามการเคลื่อนไหวของผู้ใช้ได้

2.3.1.3 เรียบง่ายและเข้าใจได้ง่าย (Simple and Intuitive Use) คือ การออกแบบควรง่ายต่อการเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์ ความรู้ ภาษา หรือ ระดับความชำนาญของผู้ใช้ ฉะนั้นการออกแบบต้องเรียบง่าย ผู้ใช้สามารถใช้งานได้โดยง่าย จากสามัญสำนึก มีข้อแนะนำการใช้ที่สำคัญ โดยไม่คำนึงถึงการรู้หรือไม่รู้หนังสือ หรือความหลากหลายทางภาษา และผู้ใช้งานสามารถประเมินผลการใช้งานหรือคำแนะนำถึงการใช้งานหลังจากใช้งานออกแบบนั้นแล้ว

2.3.1.4 เป็นข้อมูลที่ชัดเจน (Perceptible Information) คือ งานออกแบบสามารถสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นกับผู้ใช้งานได้โดยปราศจากข้อจำกัดของผู้ที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส งานออกแบบควรมีป้ายบอกเป็นสัญลักษณ์ การใช้พื้นผิวต่างสัมผัส หรือ สีเส้นที่ตัดกันกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ และการแนะนำการใช้งานหลากหลายสื่อ เช่น สัญลักษณ์ อักษรเบลล์ และสัญญาณเสียงประกอบกัน

2.3.1.5 ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาดและเกิดอันตราย (Tolerance for error) การออกแบบควรลดอันตราย หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ โดยมีการออกแบบการเตือนอันตรายที่อาจเกิดขึ้นไว้ เช่น มีพื้นผิวต่างสัมผัสแบบเตือนอันตราย(Warning Block) ไว้ก่อนถึงทางลาด หรือการออกแบบที่เตรียมอุปกรณ์เพื่อให้เกิดความปลอดภัยไว้ (เช่น ราวจับในที่ต่าง ๆ) และการออกแบบที่ป้องกันการเข้าถึงส่วนที่เป็นอันตราย

2.3.1.6 มีความสะดวก และทุ่นแรงกายในการออกกำลัง (Low Physical Effort) ซึ่งการออกแบบจะต้องมีความสะดวกต่อการใช้งานด้วยท่าทางปกติ โดยใช้กำลังตามปกติ ไม่ต้องออกแรงมาก หรือต้องพยายามใช้งานหลายครั้ง

2.3.1.7 ขนาด สถานที่ที่เหมาะสม (Size and Space for approach and use) คือ การออกแบบจะต้องคำนึงถึงขนาดและพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสม สามารถใช้งานได้ อย่างสะดวกทั้งการเอื้อม การจับ โดยปราศจากเงื่อนไขของข้อจำกัดทางร่างกายหรือ การเคลื่อนไหว อุปกรณ์หรือการออกแบบในจุดที่สำคัญต้องสามารถมองเห็นชัดเจนไม่ว่าจะ มองขณะยืน หรือนั่งในรถล้อเลื่อน และจัดเตรียมพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและ ใช้สอย คำนึงถึงบุคคลทั่วไป บุคคลที่ต้องมีผู้ดูแลหรือมีอุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น รถล้อเลื่อน ไม้เท้า เป็นต้น

ตัวอย่างการออกแบบห้องน้ำ ซึ่งเป็นห้องที่มีความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นสถานที่ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

1) ห้องน้ำควรมีขนาดไม่กว้างและไม่แคบเกินไป อาจกว้างประมาณ 1.65 – 2.75 เมตร โดยมีพื้นที่ว่างภายในมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ใช้เก้าอี้รถเข็นสามารถหมุนตัวกลับได้

2) พื้นห้องน้ำควรมีระดับเสมอกับพื้นภายนอก ถ้าเป็นพื้นต่างระดับควรเป็นทางลาด พื้นห้องน้ำควรเป็นวัสดุที่ไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย มีระบบการระบายน้ำที่ดี หรือแยกส่วนแห้งและส่วนเปียก และควรแยกห้องอาบน้ำออกส้วม

3) ช่องประตูควรมีขนาดไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร ประตูควรเป็นบานเลื่อน หรือ ประตูแบบเปิดออก ที่สำคัญประตูควรเป็นแบบที่สามารถปลดล็อกจากด้านนอก เพื่อให้คนอื่นสามารถเข้าไปช่วยเหลือ เมื่อเกิดอุบัติเหตุลื่นในห้องน้ำ และควรมีสัญญาณฉุกเฉินในห้องน้ำ สำหรับขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน

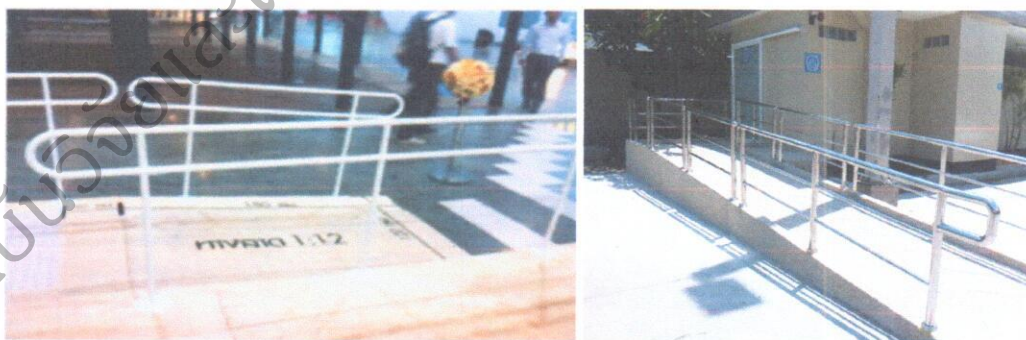
4) ควรมีแสงสว่างเพียงพอเพื่อมองเห็นสิ่งของภายในห้องได้ง่าย แต่ไม่ควรเป็นแสงที่จ้าเกินไป และควรมีสวิตช์ เปิด - ปิด ไฟ อยู่ในตำแหน่งที่ผู้สูงอายุสามารถ เปิด-ปิดได้สะดวก

ภาพที่ 2.1 ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ
ที่มา : (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

ตัวอย่างทางลาด การออกแบบทางลาดที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ควรมีความชันมากเกินไป เพราะอาจทำให้พลัดหกล้ม ควรยึดตามข้อกำหนดของกฎหมาย คือ ความชัน ไม่เกิน 1 : 12 (อัตราส่วนระหว่างความสูงต่อความยาวของทางลาด) พื้นผิววัสดุไม่ลื่น ความยาวทางลาดน้อยกว่า 6 เมตร มีความกว้างมากกว่าหรือเท่ากับ 90 เซนติเมตร ความยาวทางลาดมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เมตร มีความกว้างมากกว่าหรือเท่ากับ 1.5 เมตร ความยาวทางลาดช่วงละไม่เกิน 6 เมตร ถ้าเกินต้องมีชานพัก กว้าง 1.5 เมตร ถ้ายาวตั้งแต่ 2.5 เมตร ต้องมีราวจับทั้งสองข้าง และทางลาดด้านที่ไม่มีผนังกันเอนกขอบสูงจากพื้นผิวของทางลาดไม่น้อยกว่า 15 เซนติเมตร และมีราวกันตก

ภาพที่ 2.2 ลักษณะทางลาด
ที่มา : (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

ตัวอย่างที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ ต้องเป็นพื้นที่สีเหลี่ยมผืนผ้า มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.4 เมตร และยาวไม่น้อยกว่า 6 เมตร ต้องจัดให้มีที่ว่างข้างที่จอดรถไม่น้อยกว่า 1 เมตร ตลอดความยาวของที่จอดรถ โดยที่ว่างดังกล่าวต้องมีลักษณะพื้นผิวเรียบและมีระดับเสมอกับที่จอดรถเพื่อให้เพียงพอสำหรับการเคลื่อนย้ายของผู้สูงอายุที่นั่งรถเข็น ระหว่างเก้าอี้รถเข็นและตัวรถและเพียงพอในการเปิดประตูล้อได้อย่างเต็มที่

ภาพที่ 2.3 ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ
ที่มา : (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2554)

2.4 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจกจากความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงคือการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละชุมชน ส่งผลให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ Kotler, Philip and Keller, Kevin (2006: 121) กล่าวว่า จากโครงสร้างของประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวแบบ Long stay Tourism หรือ การท่องเที่ยวที่มีการพำนักระยะยาวที่มีจุดมุ่งหมาย คือการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมสูงมากในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากประชากรในยุค “Baby Boomer” หรือ “Gen X” เริ่มเข้าสู่วัยเกษียณอายุจากการทำงานหรือเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งประชากรกลุ่มผู้สูงอายุนี้นี้กำลังซื้อสูง มีความสามารถในการใช้จ่ายเงิน มีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังนั้น นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) จึงได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

2.4.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบดังนี้

2.4.1.1 ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability)

ก. การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีการบริหารจัดการที่ดี หากมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะทำให้การรองรับของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพการบริการ แรงงาน ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ และไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว ส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำได้

ข. การเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้คนหันมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริษัทนำเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม

ค. การเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวต้องอาศัยแรงงานที่มีประสิทธิภาพและ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงทำให้เกิดการรั่วไหลของประชากรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

2.4.1.2 ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

ก. การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้อสังหาริมทรัพย์ในท้องถิ่น เหล่านั้นอาจจะสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

ข. การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อทรัพย์สินเงินทองหรือความสำเร็จที่หาได้ง่าย ๆ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

ค. อาชีพขายบริการทางเพศทั้งชายหญิง การขายยาเสพติด การละทิ้งคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความถล่มทลายทางโครงสร้างทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน มีผลทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการทำให้สังคมเสื่อม ซึ่งบางครั้งอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่รุนแรงต่อนักท่องเที่ยว

2.4.1.3 ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

ก. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยววันนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินไป ทำให้เกิดความแออัด และเกิดความสกปรก เป็นต้น

ข. การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล และการสูญเสียสภาพภูมิทัศน์

ค. การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทางธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

ง. การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่ง

จ. กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ขยะเสีย น้ำเสีย อาหารเหลือ และขยะอื่น ๆ ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้

2.4.2 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากการประชุมระดับโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมโลก “Earth Summit” ในปี 1992 นับเป็นจุดเริ่มในการผลักดันความคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่อง “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” จากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ กล่าวคือ ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จากการพัฒนาทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ได้มีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยว และระบบการจัดการท่องเที่ยว ในการหาทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการ และทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา แนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้มีชื่อเรียกอย่างหลากหลาย เช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้คือ “Eco tourism” หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวความคิดพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว และ 4) การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.4.3 หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผู้ให้หลักการดำเนินการ ดังนี้
 อีเบอร์ (Eber, 1993) ได้อธิบายถึง หลักการพื้นฐาน (Principles) ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 ประการ ดังนี้

2.4.3.1 อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

ก. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตที่ดี รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูน และเสริมสร้างไว้ให้มามากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

ข. การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบต่ออันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2.4.3.2 ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing Over Consumption and Waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ และมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิภูลต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ซึ่งขยะแห่งอาจนำระบบการหมุนเวียน การใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ได้

2.4.3.3 รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

2.4.3.4 ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาค แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

2.4.3.5 นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

2.4.3.6 การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรรม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวด้วยกัน นอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กร และท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.4.3.7 มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and The Public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหรือตั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

2.4.3.8 การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอให้ความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

2.4.3.9 การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสาร การบริการการขายให้พร้อมและเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

2.4.3.10 ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) จำเป็นต่อการแก้ปัญหา และเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวโดยจะต้องมีการประเมินผลการ ตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถาม ผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการ นำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552 : 54 อ้างใน ชาคริต ช่วยบำรุง 2554 : 42-45) กล่าวว่า หลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกของชุมชนต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแหล่งทรัพยากรที่ต้องการทำนุบำรุงและส่งเสริม กำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ

2) ความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว ควรพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

3) การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ การให้โอกาสคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และให้โอกาสในการเข้าถึงเงินทุนในการประกอบธุรกิจ

4) การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผนการพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่าง ๆ

5) การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด เราทุกคนไม่ว่าจะเป็น นักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชน ควรจะรักษาทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีไม่น้อยกว่าสิ่งที่เรามีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาสู่สภาพเดิมได้

6) การวางแผนระยะยาว ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้หลักประกันว่าพื้นที่นั้น ๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพียงเพื่อประโยชน์สั้น ๆ

7) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือระหว่างรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหากำไร

8) ความสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับนวัตกรรมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่าง ๆ

9) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ ตลอดไปจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยวและนโยบายสิ่งแวดล้อม

10) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ซึ่งผู้ประกอบการ และธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากแต่ละธุรกิจดำเนินงานด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ หรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

11) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะต้องได้รับการพิจารณา โดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัดและการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมแผนการดำเนินงานใด ๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสม

12) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ จะต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องมีการสร้างประมวลงจรยารวมในการปฏิบัติ สำหรับการท่องเที่ยวในทุกระดับ รวมทั้งการพัฒนาดัชนีชี้วัดและขีดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัดผลกระทบ และความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว

13) การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ต้องแน่ใจว่าการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในคุณค่าสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ ควรมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ในฐานะผู้ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด

14) การพัฒนาคน การศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ

15) การเสริมสร้างลักษณะเด่นอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ควรมุ่งให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

16) การคำนึงขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ของทรัพยากร ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

17) การดำรงรักษาทรัพยากรมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จะต้องช่วยกันดำรงรักษาไว้ให้สืบทอดต่อไป ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

18) การทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปริญญา นาคปทุม และระชานนท์ ทวีผล (2561) ได้ทำการพัฒนาคุณภาพงานบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่ออธิบายการสร้างคุณภาพงานบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการศึกษาองค์ประกอบในการให้บริการทางการท่องเที่ยว กำหนดคุณภาพบริการรวมถึงการศึกษาความต้องการพิเศษเพื่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว นำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการและดำเนินการปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2561) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม เพื่อศึกษาความต้องการ ความพร้อม ปัจจัย และข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม ซึ่งจากผลการวิจัยมีแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพื้นที่เขตสายไหมออกมาในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวใน 1 วันที่แตกต่างกันใน 3 โปรแกรม เพื่อให้นักท่องเที่ยว ผู้สนใจสามารถเลือกได้ตามความต้องการที่แตกต่างกันไป

ชุมเขต แสวงเจริญ, ดรรชนี เอมพันธุ์ และกำธร กุลชล (2560) ได้วิจัยแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลในอุทยานแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการแบ่งเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพื่อออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวล โดยเน้นจำแนกพื้นที่ตามประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ ผลการวิจัย เสนอแบ่งเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติสำหรับออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลตามประสบการณ์ที่ควรได้รับและระดับการพัฒนา เป็น 3 ระดับ คือ 1. ระดับการออกแบบในพื้นที่ธรรมชาติสันโดษเน้นอนุรักษ์ธรรมชาติ จำกัดการเข้าถึงและปริมาณผู้ใช้งาน ไม่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ระดับการออกแบบในพื้นที่ธรรมชาติกึ่งพัฒนา สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตาม

ความจำเป็น เน้นกลมกลืนกับธรรมชาติ และ 3. ระดับการออกแบบในพื้นที่ที่มีการพัฒนาให้เน้นอำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่มให้ปลอดภัยและเท่าเทียมแต่กลมกลืนกับธรรมชาติ

สุธี เสริฐศรี และภูเกริก บัวสอน (2560) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และแนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนคลองโคกน มีอัตลักษณ์ คือ เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ ชุมชนริมน้ำ และมีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ 2) กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว คือ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมพายเรือคายัค และกิจกรรมอื่น ๆ 3) ควรจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกน ปลูกฝังให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสกัดกั้นชีวิตของคนในชุมชน

ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก (2561) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาทบทวนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวคุณภาพและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

กรรวรรณ สังขกร และคณะ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน โดยการสร้างแนวทางการพัฒนาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากฝ่ายคนในชุมชนท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสมควรได้รับการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง เพราะนอกจากผลประโยชน์ที่ได้รับจะตรงกับวัตถุประสงค์ของทุกฝ่ายที่วางไว้ ทั้งเป็นรูปธรรม และยั่งยืนโดยการจัดการของคนในพื้นที่แล้ว แนวทางการจัดการท่องเที่ยวยังช่วยรักษาความเป็นท้องถิ่น มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญา

พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และ วราภรณ์ นันทะเสน (2561) ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เพื่อนำเสนอชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนที่มีศักยภาพ และความพร้อมในการพัฒนาให้เป็น “แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน” ได้แก่ ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่, ชุมชนบ้านสามขา จังหวัดลำปาง ซึ่งชุมชนดังกล่าวมีศักยภาพอย่างชัดเจน ตามองค์ประกอบและตัวชี้วัด สามารถที่จะใช้เป็นชุมชนตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา และเสริมสร้างชุมชนอื่น ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ธนันรัชช์ วัชราร, วรุดมิ เพ็งพันธ์ และสุวิชัย โภคยะวัฒน์ (2560) ได้วิจัยความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในเขตอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ต้องการมีสุขภาพที่ดี (Healthy) การมีส่วนร่วม (Participation) และการมีหลักประกันหรือความมั่นคง (Security) ในส่วนของแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายขยายเวลาเกษียณอายุราชการ

เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกำหนดการท่องเที่ยวแบบมุ่งเป้าไปยังผู้สูงอายุ และ 3) ชมรมผู้สูงอายุควรมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

สุรีย์ ธรรมิกบวร และชุกาศิรี อภินันท์เดชา (2559) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวตามวิถีวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเป็นรูปแบบการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุ รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพเป็นแบบองค์รวม ลักษณะกิจกรรมความสอดคล้องกับวัย ใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยมีระบบการจัดการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

จิราวดี รัตนไพฑูรย์ (2557) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คุ่มค่า เน้นการซื้อด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก มีการพักค้างนานและใช้จ่ายสูง มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง คำนึงถึงความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ใส่ใจดูแลสุขภาพที่ดี เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ มีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น แต่มีข้อจำกัดในการเดินทาง

สามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2558) ได้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดมีความพร้อมในด้านกายภาพค่อนข้างน้อย แต่ในด้านสังคมในหลายแหล่งท่องเที่ยว มีบุคลากร และชาวชุมชนที่มีความพร้อม กระตือรือร้น และมีความสนใจที่จะปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสูงสุดคือ วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เหมาะในการพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

กรกช ตราชู และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ได้แก่ แม่น้ำมูล การทำเครื่องปั้นดินเผา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน และมีที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มี 6 ด้าน ได้แก่ พัฒนาสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายกับทุกช่วงวัย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากขึ้น การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาการตลาดสื่อสารแบบบูรณาการไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

จันจิรา ศักดิ์บรรจง และสมยศ วัฒนาภมลชัย (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหนานมดแดง อำเภอป่าพยอม จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษา พบว่า

แนวทางการพัฒนาจะต้องมีการจำกัดปริมาณการเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้พื้นที่ดูแออัด ทำให้ช่วยลดอุบัติเหตุทางรถยนต์ แก้ปัญหาห้องพักและที่จอดรถไม่เพียงพอ และควรมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ เช่น ตลาดนัดย้อนยุค เกษตรแนวใหม่ สิ่งสำคัญคือ ควรให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์อย่างเท่าเทียม สร้างจิตสำนึกในการหวงแหนแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งร่วมกันพัฒนาหนาน มดแดงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วิชราภรณ์ ชิวโคภิชฐ (2562) ได้กล่าวถึงสังคมผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านการตลาด เนื่องจากพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนไป เนื่องจากผู้สูงอายุยุคใหม่จะให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพลักษณะของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ มีการดูแลรักษาสุขภาพเป็นอย่างดี มีพฤติกรรมการบริโภคตามสมัยนิยม หลีกเลี่ยงการพึ่งพาอาศัยลูกหลานหรือบุคคลอื่น และชอบท่องเที่ยวด้วยตนเอง หรือกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวนี้ส่งผลให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องปรับกลยุทธ์และวิธีการ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสำคัญในอนาคต ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร

2.6 บทสรุป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อและความต้องการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามบริบทของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งมีภูมิประเทศที่สวยงามและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างหลากหลาย ทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ มีโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาหารประจำถิ่น ที่เป็นจุดเด่น สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวได้หากมีการจัดการที่ดี สามารถจัดทำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทย โดยเฉพาะการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เป็นการหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้ตามความต้องการ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้สำหรับประกอบการวางแผนการให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การท่องเที่ยวปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมที่จัดเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เข้ามาสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มได้พักผ่อนเดินทางไปกับครอบครัว ญาติมิตรและเพื่อนฝูง รวมไปถึงการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และบริการด้านสุขภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่รองรับกลุ่มประชากรที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกลุ่มประชากรที่มีจำนวนและสัดส่วนสูงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้สูงอายุมักมีข้อจำกัดในเรื่องของสภาพร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหว การได้ยิน การมองเห็น ฯลฯ หรือความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือความสะดวกทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ หากแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนต่าง ๆ มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ก็จะนำไปสู่การจัดการที่ดี นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสูงอายุของบริบทพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง วิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และแสดงผลการวิจัย เป็นจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวิจัย

3.2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.2.1 ประชากร (Population)

กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่ทราบค่า ใช้สูตรคำนวณของ กัลยา วาณิชบัญชา (2555 : 26) ดังสมการที่ 3.1

$$n = \frac{(Z)^2}{(4e)^2} \dots\dots\dots (3.1)$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
 Z = 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
 e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5%

เมื่อแทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} \text{จะได้ } n &= \frac{(1.96)^2}{(4)(0.05)^2} \\ &= 385 \text{ คน} \end{aligned}$$

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาความต้องการด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

3.3.1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน เพื่อรวบรวมรายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ตรงตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล และเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3.3.1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อวิเคราะห์เอกสาร หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

3.3.2 แบบสอบถาม

ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 3 ข้อใหญ่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ผู้สูงอายุเคยมาท่องเที่ยว (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

3.3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มี 2 ตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ 2) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) การบริการของแหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล และปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพในการบริการ และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ 3) พัฒนาสินค้าและบริการ โดยเน้นสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ 4) เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว โดยจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน และควรเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และ 5) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยไปท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.4.1 สำรวจและประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยเครื่องมือแบบสอบถาม

3.4.2 ทบทวนวรรณกรรมเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดประเภทและลำดับของสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ใช้สถิติแบบพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ตารางแสดงจำนวน และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.4 ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด แล้วทำการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับ และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 40 แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา 10 แห่ง ชัยภูมิ 10 แห่ง บุรีรัมย์ 10 แห่ง และจังหวัดสุรินทร์ 10 แห่ง

3.4.5 นำผลการวิจัย และบทเรียนจากการถอดองค์ความรู้มาประมวล จัดทำแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3.4.6 จัดทำรายงานและสรุปผลโครงการ

3.5 การประเมินผล

3.5.1 ประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ จากค่าคะแนนของกลุ่มผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน

3.5.2 ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล โดยมีค่าคะแนนเป็นร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการใช้แบบสอบถาม แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ข้อมูลจากแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 400 คน สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	211	52.75
1.2 หญิง	189	47.25
รวม	400	100
2. อายุ		
2.1 ช่วงอายุ 60-65 ปี	162	40.50
2.2 ช่วงอายุ 66-70 ปี	151	37.75
2.3 ช่วงอายุ 71-75 ปี	65	16.25
2.4 อายุ 75 ปีขึ้นไป	22	5.50
รวม	400	100
3. สถานภาพ		
3.1 โสด	164	41.00
3.2 สมรส	108	27.00
3.3 หม้าย/หย่าร้าง	128	32.00
รวม	400	100

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
4. การศึกษา		
4.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	266	66.50
4.2 ปริญญาตรี	122	30.50
4.3 สูงกว่าปริญญาตรี	12	3.00
รวม	400	100
5. รายได้ต่อเดือน		
5.1 ต่ำกว่า 5,000 บาท	121	30.25
5.2 5,001 – 10,000 บาท	103	25.75
5.3 10,001 – 15,000 บาท	84	21.00
5.4 15,001 – 20,000 บาท	77	19.25
5.5 20,001 บาทขึ้นไป	15	3.75
รวม	400	100
6. วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว		
6.1 เพื่อพักผ่อน	121	30.25
6.2 เพื่อประกอบธุรกิจ	11	2.75
6.3 เพื่อสัมผัสกับธรรมชาติ	76	19.00
6.4 เพื่อการพบปะ เพื่อนฝูง	92	23.00
6.5 เพื่อเยี่ยมญาติ	100	25.00
รวม	400	100
7. ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง		
7.1 1 วัน	169	42.25
7.2 2-3 วัน	117	29.20
7.3 4-5 วัน	81	20.25
7.4 มากกว่า 5 วัน	33	8.25
รวม	400	100

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
8. ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว		
8.1 วันจันทร์ - วันศุกร์	88	22.00
8.2 วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์	101	25.25
8.3 วันหยุดเทศกาล/นักชัตฤกษ์	211	52.75
รวม	400	100
9. ผู้ร่วมเดินทาง		
9.1 คู่สมรส	83	20.75
9.2 ครอบครัว/ญาติ	123	30.75
9.3 เพื่อนๆ	117	29.25
9.4 เดินทางคนเดียว	77	19.25
รวม	400	100
10. วิธีการเดินทาง		
10.1 รถโดยสารประจำทาง	47	11.75
10.2 รถไฟ	109	27.25
10.3 เครื่องบิน	23	5.75
10.4 รถยนต์ส่วนตัว	221	55.25
รวม	400	100
11. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง		
11.1 น้อยกว่า 1,000 บาท	171	42.75
12.2 1,001 - 1,500 บาท	148	37.00
13.3 1,501 - 2,000 บาท	43	10.75
14.4 มากกว่า 2,000 บาท	38	9.50
รวม	400	100
12. ลักษณะการท่องเที่ยว		
12.1 การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ	146	36.50
12.2 การซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน)	178	44.50
12.3 การท่องเที่ยวคนเดียวหรืออิสระ	76	19.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 - 65 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ส่วนใหญ่โสด จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 121 คน

คิดเป็นร้อยละ 30.25 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการมาท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อน ร้อยละ 30.25 ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คือ 1 วัน ร้อยละ 42.25 ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชดถุข ร้อยละ 32.75 ผู้ร่วมเดินทาง ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 30.75 วิธีการเดินทาง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.25 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จ่ายค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง น้อยกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 42.75 และลักษณะการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน) ร้อยละ 44.50

ตอนที่ 2 ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และการบริการของแหล่งท่องเที่ยว รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1

รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ			
1.1 ทางเดิน-ทางเท้า	4.65	0.63	มากที่สุด
1.2 บันไดภายนอกอาคาร	4.53	0.67	มากที่สุด
1.3 ทางลาดภายนอกอาคาร	4.55	0.67	มากที่สุด
1.4 ราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก	4.52	0.68	มากที่สุด
1.5 ที่จอดรถ	4.59	0.66	มากที่สุด
1.6 พื้นที่นั่งพัก และปิกนิก	4.57	0.66	มากที่สุด
1.7 ห้องพัก	4.62	0.64	มากที่สุด
1.8 ห้องน้ำ	4.67	0.62	มากที่สุด
1.9 บันไดภายในอาคาร	4.49	0.70	มาก
1.10 ป้าย สัญลักษณ์และการสื่อความหมาย	4.60	0.65	มากที่สุด
1.11 จุดบริการข้อมูลและจุดบริการนักท่องเที่ยว	4.55	0.67	มากที่สุด
รวม	4.58	0.66	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ต่อ)

รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว			
2.1 คุณค่าทางประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม, วิชาการ และอื่น ๆ	4.24	0.78	มาก
2.2 คุณค่าทางจิตใจ ประสบการณ์ชีวิต ความรู้	4.55	0.67	มากที่สุด
2.3 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	4.35	0.79	มาก
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.15	0.80	มาก
รวม	4.32	0.77	มาก
3. การบริการของแหล่งท่องเที่ยว			
3.1 การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้สูงอายุ (ราคาตั๋ว, การบริการอื่น ๆ)	4.38	0.78	มาก
3.2 ความสุภาพ อ่อนน้อม ของพนักงาน	4.33	0.79	มาก
3.3 พนักงานบริการสำหรับผู้สูงอายุ (เช่น บริการ เข็นรถ มีคูปอง ฯลฯ)	4.59	0.66	มากที่สุด
รวม	4.43	0.74	มาก

ตารางที่ 4.3 สรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (n= 400)

ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความต้องการ	ลำดับที่
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ	4.58	0.66	มากที่สุด	1
2. ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.32	0.77	มาก	3
3. ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว	4.43	0.74	มาก	2
รวม	4.44	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มีความต้องการในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.= 0.66) รองลงมาคือ ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.74) และ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D.= 0.77)

ตอนที่ 3 ข้อมูลการตอบแบบสอบถามของผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน ที่เคยมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ผู้สูงอายุนิยมมา
ท่องเที่ยวมากที่สุด

สถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละ
1. นครราชสีมา	
1.1 อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี	93
1.2 วัดศาลาลอย	89
1.3 สวนสัตว์นครราชสีมา	78
1.4 ปราสาทหินพิมาย	81
1.5 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย	69
1.6 วัดบ้านไร่	91
1.7 จิมทอมป์สัน ฟาร์ม	70
1.8 มูลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)	84
1.9 ฟาร์มโชคชัย	77
1.10 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	88
2. ชัยภูมิ	
2.1 มอหินขาว	75
2.2 น้ำตกตาดโตน	73
2.3 วัดศิลาอาสน์	32
2.4 วัดพระธาตุชัยภูมิ	54
2.5 อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	72
2.6 พระธาตุหนองสามหมื่น ชัยภูมิ	35
2.7 อุทยานแห่งชาติไทรทอง	66
2.8 บ้านเขว้า	71
2.9 น้ำพุตบสาว	45

สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ตารางที่ 4.4 สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่ผู้สูงอายุนิยมมา
ท่องเที่ยวมากที่สุด (ต่อ)

สถานที่ท่องเที่ยว	ร้อยละ
2.10 เขื่อนจุฬาภรณ์	88
3. บุรีรัมย์	
3.1 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง	79
3.2 ปราสาทหินเมืองต่ำ	53
3.3 วัดเกาะแก้วธุดงค์สถาน (วัดระหาน)	42
3.4 วัดเขาพระอังคาร	48
3.5 สนามไอโมบาย สเตเดียม	62
3.6 อุทยานไม้ดอกเพลา เพลิน	59
3.7 วนอุทยานเขากระโดง	61
3.8 เขื่อนลำนางรอง	43
3.9 หาดปราสาททอง	44
3.10 วัดป่าภูเขาน้อย	47
4. สุรินทร์	
4.1 อนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม)	64
4.2 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์	50
4.3 วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย	52
4.4 วัดบูรพาราม	49
4.5 ปราสาทศีขรภูมิ	61
4.6 หมู่บ้านผ้าไหมยกทองโบราณบ้านท่าสว่าง	53
4.7 หมู่บ้านช้างบ้านตากลาง	64
4.8 กลุ่มปราสาทตาเหมือน	42
4.9 อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง	57
4.10 ทะเลสาบทุ่งกุลา	44

4.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนล่าง 1 ที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ

จากการเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้สูงอายุที่เคยมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1 มาสรุปเป็นแหล่งท่องเที่ยวละ 10 แห่งในแต่ละจังหวัด รวมทั้งสิ้น 40 แห่ง จากนั้นนำข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ทั้ง 40 แห่งนี้ มาทำการหาค่าน้ำหนักเพื่อหาค่าคะแนนความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้การหาค่าน้ำหนักคะแนนตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และ ชัยญาสิทธิ์ คันสนะวีรกุล, 2558)

1. สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกอาคาร ประกอบด้วย
  - 1.1 ทางเดิน-ทางเท้า
  - 1.2 บันไดภายนอกอาคาร
  - 1.3 ทางลาดภายนอกอาคาร
  - 1.4 ราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก
  - 1.5 ที่จอดรถ
  - 1.6 พื้นที่นั่งพัก และปิกนิก
2. สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร ประกอบด้วย
  - 2.1 ห้องพัก
  - 2.2 ห้องน้ำ
  - 2.3 บันไดภายในอาคาร
3. การให้ข้อมูลและการสื่อความหมาย ประกอบด้วย
  - 3.1 ป้าย สัญลักษณ์และการสื่อความหมาย
  - 3.2 จุดบริการข้อมูลและจุดบริการนักท่องเที่ยว

รายละเอียดของแหล่งที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่นำมาทำการเวทมน้ำหนักหาค่าความพร้อม รายดังแสดงในตารางที่ 4.5-4.8

ตารางที่ 4.5 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล										ค่าความพร้อม (100%)	ลำดับที่	
			สิ่งอำนวยความสะดวก					สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร							
			(1.1)	(1.2)	(1.3)	(1.4)	(1.5)	(1.6)	(2.1)	(2.2)	(2.3)	(3.1)			(3.2)
นครราชสีมา	1. อุทยานวิทยาศาสตร์	ห้องสมุดเชิงวิทยาศาสตร์	1	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	36	7
	2. วัดศาลาลอย	ห้องท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	45	6
	3. สวนสัตว์นครราชสีมา	ห้องท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	63	4
	4. อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	ห้องท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	36	7
	5. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย	ห้องท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	36	7
	6. วัดบ้านไร่	ห้องเที่ยวเชิงศาสนา	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	81	2
	7. จิมทอมป์สัน ฟาร์ม	ห้องเที่ยวเชิงเกษตร	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	54	5
	8. มุถุนนิคมตั้งพัฒนาจารย์ (โต พรหมรังสี)	ห้องเที่ยวเชิงศาสนา	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	72	3
	9. ฟาร์มโชคชัย	ห้องเที่ยวเชิงเกษตร	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	90	1
	10. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ห้องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	81	2
คะแนนความพร้อมเฉลี่ย												59			

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 59 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) ฟาร์มโชคชัย 2) วัดบ้านไร่ 3) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 4) มุถุนนิคมตั้งพัฒนาจารย์ (โต พรหมรังสี) 5) สวนสัตว์นครราชสีมา และ 6) จิมทอมป์สัน ฟาร์ม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา อีกจำนวนมาก ประสบการณ์ 41 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.6 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล										ค่าความพร้อม (100%)	ลำดับที่	
			ภายนอกอาคาร					อาคารและ ส่วนประกอบอาคาร		การให้ข้อมูลและ สื่อความหมาย					
ชัยภูมิ			(1.1)	(1.2)	(1.3)	(1.4)	(1.5)	(1.6)	(2.1)	(2.2)	(2.3)	(3.1)	(3.2)		
	1. มอหินขาว	ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	27	6
	2 น้ำตกตาดโตน	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	72	2
	3. วัดศิลาอาสน์	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	7
	4. วัดพระธาตุชัยภูมิ	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	63	3
	5. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	81	1
	6. พระธาตุหนองสามหมื่นชัยภูมิ	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	36	5
	7. อุทยานแห่งชาติเขาค้อ	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	72	2
	8. ชุมชนหอมผ้าพื้นเมืองบ้านเขว้า	ท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตในชุมชน	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	27	6
	9. สวนรุกขชาติไม้หนุ่ยทับลาว	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	54	4
	10. เขื่อนจุฬาภรณ์	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	81	1
คะแนนความพร้อมเฉลี่ย												53			

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 53 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) เขื่อนจุฬาภรณ์ 2) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม 3) อุทยานแห่งชาติเขาค้อ 4) น้ำตกตาดโตน 5) วัดพระธาตุชัยภูมิ และ 6) สวนรุกขชาติไม้หนุ่ยทับลาว แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิอีกจำนวนมาก ประมาณ 47 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.7 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล														ค่าความพร้อม (100%)	ลำดับที่
			การออกแบบอาคาร					อาคารและส่วนประกอบอาคาร				การให้ข้อมูลและสื่อความหมาย						
บุรีรัมย์			(1.1)	(1.2)	(1.3)	(1.4)	(1.5)	(1.6)	(2.1)	(2.2)	(2.3)	(3.1)	(3.2)					
	1. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง	ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	45	4		
	2. ปราสาทหินเมืองต่ำ	ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	7			
	3. วัดเกาะแก้วอุดมสถาน (วัดระหาน)	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	36	5			
	4. วัดเขาพระอังคาร	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	72	1			
	5. สนามโอบาย สดเคี่ยม	ท่องเที่ยวเชิงกีฬา	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1	54	3			
	6. อุทยานมรดกเขลางะเลิน	ท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	63	2			
	7. วนอุทยานเขากระโดง	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	72	1			
	8. เขื่อนลำนางรอง	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	27	6			
	9. หาดปราสาททอง	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	27	6			
	10. วัดป่าเขาน้อย	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	54	3			
คะแนนความพร้อมเฉลี่ย														46				

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 46 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 5 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) วนอุทยานเขากระโดง 2) วัดเขาพระอังคาร 3) อุทยานตอกลำพลาเพลิน 4) วัดป่าเขาน้อย และ 5) สนามโอบาย สดเคี่ยม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์อีกจำนวนมาก ประมาณ 54 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.8 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์

จังหวัด	สถานที่ท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว	การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล										ค่าความพร้อม (100%)	ลำดับที่	
			ภายนอกอาคาร					อาคารและส่วนประกอบอาคาร							
			(1.1)	(1.2)	(1.3)	(1.4)	(1.5)	(1.6)	(2.1)	(2.2)	(2.3)	(3.1)			(3.2)
สุรินทร์	1. ออนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปม)	ห้องเรียนเชิงประวัติศาสตร์	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	8
		2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	72	2
		3. สวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	81	1
		4. วัดบูรพาราม	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	63	3
		5. ปราสาทศีขรภูมิ	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	27	7
		6. หมู่บ้านผ้าไหมยกทองโบราณบ้านท่าสว่าง	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	18	8
		7. ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านช้าง บ้านตากลาง	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	54	4
		8. กลุ่มปราสาทตาหมื่น	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	27	7
		9. อ่างเก็บน้ำห้วยแสง	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	45	5
		10. ทะเลสาบทุ่งกุลา	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	36	6
คะแนนความพร้อมเฉลี่ย												44			

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 44 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่ง พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 4 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) สวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย 2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ 3) วัดบูรพาราม และ 4) ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านช้าง บ้านตากลาง แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ ประมาณ 56 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จากข้อมูลตารางที่ 4.5-4.8 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ทั้ง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และสุรินทร์ โดยเลือกจาก 10 อันดับ จากสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดที่ผู้สูงอายุนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว และทำการให้คะแนนน้ำหนักความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลทั้ง 3 ด้าน ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีระดับค่าคะแนนเกิน 50 เปอร์เซนต์ ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ตามรูปแบบการท่องเที่ยว

จังหวัด	รูปแบบการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	อำเภอ
นครราชสีมา	ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ฟาร์มโชคชัย	ปากช่อง
	ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	จิมทอมป์สัน ฟาร์ม	ปักธงชัย
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ปากช่อง
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	สวนสัตว์นครราชสีมา	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดบ้านไร่	ด่านขุนทด
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	มูลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)	สีคิ้ว
ชัยภูมิ	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เขื่อนจุฬาภรณ์	คอนสาร
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม	เทพสถิต
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	น้ำตกตาดโตน	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อุทยานแห่งชาติไทรทอง	หนองบัวระเหว
	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	สวนรุกขชาติน้ำผุดทับลาว	คอนสาร
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดพระธาตุชัยภูมิ	แก้งคร้อ
	ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	พระธาตุหนองสามหมื่นชัยภูมิ	ภูเขียว

ตารางที่ 4.9 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1
ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ตามรูปแบบการท่องเที่ยว (ต่อ)

จังหวัด	รูปแบบการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	อำเภอ
บุรีรัมย์	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	วนอุทยานเขากระโดง	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดเขาพระอังคาร	เฉลิมพระเกียรติ
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดป่าเขาน้อย	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดเกาะแก้วรุดงคสถาน (วัดระหาน)	บ้านด่าน
	ท่องเที่ยวเพื่อความ เพลิดเพลินและ การพักผ่อน	อุทยานไม้ดอกเพลลา เพลิน	คูเมือง
	ท่องเที่ยวเพื่อกีฬา	สนามไอโมบาย สเตเดียม	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์	อุทยานประวัติศาสตร์ พนมรุ้ง	เฉลิมพระเกียรติ
สุรินทร์	ท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม	วนอุทยานแห่งชาติ พนมสวาย	เมือง
	ท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์	เมือง
	ท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่ม ชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรม กลุ่มน้อย	ศูนย์คชศึกษาหรือ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง	ท่าตูม
	ท่องเที่ยวเชิงศาสนา	วัดบูรพาราม	เมือง
	ท่องเที่ยวเพื่อความ เพลิดเพลินและการ พักผ่อน	อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง	เมือง/ปราสาท

จากตารางที่ 4.9 แหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีศักยภาพตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ในแต่ละจังหวัด โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. จังหวัดนครราชสีมา จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชอบท่องเที่ยวมากที่สุด คือ 1) ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ฟาร์มโชคชัย และจิมทอมป์สัน ฟาร์ม 2) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สวนสัตว์นครราชสีมา และ 3) ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดบ้านไร่ มูลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์

2. จังหวัดชัยภูมิ จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชอบท่องเที่ยวมากที่สุด คือ 1) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เขื่อนจุฬาภรณ์ อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม น้ำตกตาดโตนอุทยานแห่งชาติไทรทอง และสวนรุกขชาติน้ำผุดทับลาว 2) ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดพระธาตุชัยภูมิ และ 3) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุหนองสามหมื่นชัยภูมิ

3. จังหวัดบุรีรัมย์ จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชอบท่องเที่ยวมากที่สุด คือ 1) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ วนอุทยานเขากระโดง 2) ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดเขาพระอังคาร วัดป่าเขาน้อย วัดเกาะแก้ววัดคงคสถาน (วัดระหาน) 3) ท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน ได้แก่ อุทยานไม้ดอกเพลลา เพลิน 4) ท่องเที่ยวเพื่อกีฬา ได้แก่ สนามไอโมบาย สเตเดียม และ 5) ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง

4. จังหวัดสุรินทร์ จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชอบท่องเที่ยวมากที่สุด คือ 1) ท่องเที่ยวเชิงท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ได้แก่ วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย 2) ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ 3) ท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย ได้แก่ ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านข้างบ้านตากกลาง 4) ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดบูรพาราม และ 5) ท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง

4.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

จากแบบสอบถามความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ตารางที่ 4.1) พบว่า ผู้สูงอายุมักใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งค่อนข้างสั้น และชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมท่องเที่ยว (ทริปท่องเที่ยว 1 วัน) มักจะท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชัตฤกษ์ โดยท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจะเสียค่าใช้จ่ายไม่เกิน 1,000 บาท ไม่ชอบท่องเที่ยวในระยะทางที่ไกลและใช้เวลานาน (ตารางที่ 4.2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีการบริการที่ดีจากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังนี้

4.3.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อพื้นผิวถนน ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว เพิ่มไฟส่องสว่าง ป้ายสัญลักษณ์ มีศูนย์ข่าวข้อมูล หรือศูนย์แนะนำการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นนานมากขึ้น

4.3.2 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพในการบริการ และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การบริการรถเข็น การถือสิ่งของและสัมภาระ แนะนำเส้นทางและการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นมัคคุเทศก์ เป็นต้น

4.3.3 จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน และควรเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มักชอบเดินทางท่องเที่ยวในระยะทางสั้น ๆ

4.3.4 พัฒนาสินค้าและบริการ โดยเน้นสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ไม้เท้า ลูกประคบ ที่นวดเท้าจากกะลามะพร้าว หมอนสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ

4.3.5 ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยไปท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ยกตัวอย่างเช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบประหยัด เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนานและเรียนรู้ อดค่าบัตรเข้าชมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวของเอกชนที่มีการเสียค่าเข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

4.4 อภิปรายผล

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นับว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 65 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ส่วนใหญ่ โสด จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ร้อยละ 30.25 ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งคือ 1 วัน ร้อยละ 42.25 ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชัตตกซ์ ร้อยละ 32.75 ผู้ร่วมเดินทาง ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 30.75 วิธีการเดินทาง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.25 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จ่ายค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 42.75 และ ลักษณะการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน) ร้อยละ 44.50

ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.= 0.66) รองลงมาคือ ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.74) และ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D.= 0.77) ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ลัดดา ศรีอัมพร เอกกุล (2561) พบว่า รูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง

ไปจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ คำนึงถึงความคุ้มค่า ในการให้บริการทางการท่องเที่ยว เน้นการซื้อด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ มีความละเอียดรอบคอบ ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการจัดบริการเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ โดยพิจารณาการเลือกร้านอาหารและประเภทของอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีความต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพที่ดี เช่นเดียวกับ ศุภวัตร มีพร้อม (2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว โบราณสถานในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ พบว่า เพศที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ในด้านกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว และด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว อายุที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อบุคคลด้านการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว อาชีพที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการท่องเที่ยวทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน รายได้ที่แตกต่างกันให้ความสำคัญต่อบุคคลด้านการท่องเที่ยวทุกด้านแตกต่างกัน ยกเว้นด้านกิจกรรมและนันทนาการการท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล โดยแยกตามจังหวัด คือ

1. จังหวัดนครราชสีมา มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 59 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) ฟาร์มโชคชัย 2) วัดบ้านไร่ 3) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 4) มูลนิธิสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (โต พรหมรังสี) 5) สวนสัตว์นครราชสีมา และ 6) จิมทอมป์สัน ฟาร์ม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา อีกจำนวนมาก ประมาณ 41 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

2. จังหวัดชัยภูมิ มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 53 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) เขื่อนจุฬาภรณ์ 2) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม 3) อุทยานแห่งชาติไทรทอง 4) น้ำตกตาดโตน 5) วัดพระธาตุชัยภูมิ และ 6) สวนรุกขชาติน้ำผุดทับลาว แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิอีกจำนวนมาก ประมาณ 47 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. จังหวัดบุรีรัมย์ มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 46 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 5 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) วนอุทยานเขากระโดง 2) วัดเขาพระอังคาร 3) อุทยานดอกไม้เพลาลิน 4) วัดป่าเขาน้อย และ 5) สนามไอโมบาย สเตเดียม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์อีกจำนวนมาก ประมาณ 54 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

4. จังหวัดสุรินทร์ มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 44 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 4 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน

50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย 2) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ 3) วัดบูรพาราม และ 4) ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านช้าง บ้านตากลาง แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ ประมาณ 56 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อพื้นผิวถนน ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว เพิ่มไฟส่องสว่าง ป้ายสัญลักษณ์ มีศูนย์ข่าวข้อมูล หรือศูนย์แนะนำการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นนานมากขึ้น 2) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพในการบริการ และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การบริการรถเข็น การถือสิ่งของ และสัมภาระ แนะนำเส้นทางและการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นมิตรพิเศษ เป็นต้น 3) จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน และควรเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มักชอบเดินทางท่องเที่ยวในระยะทางสั้น ๆ 4) พัฒนาสินค้าและบริการ โดยเน้นสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ไม้เท้า ลูกประคบ ที่นวดเท้าจากกะลามะพร้าว หมอนสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ และ 5) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยไปท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ยกตัวอย่างเช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบประหยัด เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนาน และเรียนรู้ อดคำบัตรเข้าชมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวของเอกชนที่มีการเสียค่าเข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยแบ่งหัวข้อเป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ วิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จากแบบสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 มีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 65 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ส่วนใหญ่โสด จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ต้องการมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ร้อยละ 30.25 ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คือ 1 วัน ร้อยละ 42.25 ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชัตตกซ์ ร้อยละ 32.75 ผู้ร่วมเดินทางส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 30.75 วิธีการเดินทางนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 55.25 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จ่ายค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งน้อยกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 42.75 และ ลักษณะการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน) ร้อยละ 44.50

ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยภาพความมีความต้องการมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.74) ผู้สูงให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวก มากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ การบริการของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.74) และ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.77)

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ทั้ง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

สถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล แบ่งตามรายจังหวัด ดังนี้

5.1.2.1 จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 59 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) ฟาร์มโชคชัย 2) วัดบ้านไร่ 3) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 4) มุสนิธิสมเด็จฯ พุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) 5) สวนสัตว์นครราชสีมา และ 6) จิมทอมป์สัน ฟาร์ม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา อีกจำนวนมาก ประมาณ 41 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5.1.2.2 จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 53 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 6 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) เขื่อนจุฬาภรณ์ 2) อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม 3) อุทยานแห่งชาติไทรทอง 4) น้ำตกตาดโตน 5) วัดพระธาตุชัยภูมิ และ 6) สวนรุกขชาติน้ำผุดทับลาว แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิอีกจำนวนมาก ประมาณ 47 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5.1.2.3 จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 46 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 5 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) วนอุทยานเขากระโดง 2) วัดเขาพระอังคาร 3) อุทยานดอกไม้เพลาเพลิน 4) วัดป่าเขาน้อย และ 5) สนามไอโมบาย สเตเดียม แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์อีกจำนวนมาก ประมาณ 54 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5.1.2.4 จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมมีคะแนนความพร้อมเฉลี่ย 44 เปอร์เซ็นต์ จากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แหล่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเพียง 4 แห่ง ที่มีความพร้อมเกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 1) วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย 2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ 3) วัดบูรพาราม และ 4) ศูนย์ศึกษาหรือหมู่บ้านช้าง บ้านตากลาง แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ ประมาณ 56 เปอร์เซ็นต์ ยังขาดความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

5.1.3 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

จากแบบสอบถามความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ตารางที่ 4.1) พบว่า ผู้สูงอายุมักใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งค่อนข้างสั้น และชอบท่องเที่ยวแบบซื้อโปรแกรมท่องเที่ยว (ทริปท่องเที่ยว 1 วัน) มักจะท่องเที่ยวในวันหยุดเทศกาล/นักชัตตกซ์ โดยท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งจะเสียค่าใช้จ่ายไม่เกิน 1,000 บาท ไม่ชอบท่องเที่ยวในระยะทางที่ไกลและใช้เวลานาน (ตารางที่ 4.2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีการบริการที่ดีจากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังนี้

5.1.3.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามหลักการออกแบบ เพื่อคนทั้งมวล ปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีป้ายบอกทาง ป้ายสื่อพื้นผิวถนน ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว เพิ่มไฟส่องสว่าง ป้ายสัญลักษณ์ มีศูนย์ข่าวข้อมูล หรือ ศูนย์แนะนำการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นนานมากขึ้น

5.1.3.2 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพในการบริการ และพร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น การบริการรถเข็น การถือสิ่งของและสัมภาระ แนะนำเส้นทางและการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นมัคคุเทศก์ เป็นต้น

5.1.3.3 จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว และสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ภายใน 1 วัน และควรเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มักชอบเดินทางท่องเที่ยวในระยะทางสั้น ๆ

5.1.3.4 พัฒนาลินค้าและบริการ โดยเน้นสินค้าและบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ไม้เท้า ลูกประคบ ที่นวดเท้าจากกะลามะพร้าว หมอนสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ

5.1.3.5 ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยไปท่องเที่ยว หรือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ยกตัวอย่างเช่น จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบประหยัด เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนานและเรียนรู้ ลดค่าบัตรเข้าชมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวของเอกชนที่มีการเสียค่าเข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย ดังนี้

5.2.1 ควรมีการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1 ให้มีศักยภาพตรงตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ที่ทุกคนสามารถใช้ร่วมกันได้ โดยไม่แบ่งแยก โดยเฉพาะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

5.2.2 ขยายการศึกษาวิจัยศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ แบ่งตามกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้ความสนใจ เพื่อให้เกิดการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางเฉพาะสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน และมีความต้องการพัฒนาเฉพาะด้าน

5.2.3 ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยแยกประเภทของการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและบุคคลทั่วไป สามารถสืบค้นข้อมูลและวางแผนการท่องเที่ยวได้

บรรณานุกรม

- กรกช トラชู และคณะ. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารรัชต์ภาคย์. 11(พิเศษ) : 156-166.
- กรวรรณ สังขกร และคณะ. (2558). การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : จาก <http://dop.go.th> [19 สิงหาคม 2562]
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). ประเภทการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : จาก <http://www.igpthai.org/NS057/userfiles/files/Tourism.pdf> [19 สิงหาคม 2562].
- กัลยา วานิชปัญญา. (2555). การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาฯ.
- จิราวดี รัตน์ไพฑูริย์. (2557). ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ : โอกาสใหม่ไทย เต็มโตรับ AEC. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. Section : ASEAN; 1. 26 สิงหาคม 2557.
- จันจิรา ศักดิ์บรรจง และสมยศ วัฒนาภมลชัย. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของหนานมดแดง อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย. 14(2) : 3-16.
- ชาคริต ช่วยบำรุง. (2554). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชุมเขต แสงวงเจริญ. (2559). การปรับที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการตามแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : File:///C:/Users/Computer_Center_Lav/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/107402-Article%20Text-273214-1-10-20171228%20(1).pdf [20 สิงหาคม 2562].
- ชุมเขต แสงวงเจริญ, ดร.ชนัน งามพันธุ์ และ กำธร กุลชล. (2560). แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนทั้งมวลในอุทยานแห่งชาติ. วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง วิจัย. 16(2) : 95-117.

- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และชัยญาติทิพย์ คັນสนะวีร์กุล. (2558). แนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล. วารสารธนาคารอาคารสงเคราะห์. 80 : 48-54.
- เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ธันนรักษ์ วัชรารุท, วรวิมล เฟื่องพันธ์ และสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2560). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม. 13(1) : 260-275.
- นิศา ชัชกุล. (2557). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุริยวิทยาสถาสน.
- ปริญญา นาคปฐม และระชานนท์ ทวีผล. (2561). การพัฒนาคุณภาพงานบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 12(1) : 255-269.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรชัย กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (<https://e-jodil.stou.ac.th>). 8(2) : 52-83.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2559). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 4(1) : 12-28.
- วลัยพร รวีตระกูลไพบูลย์. (2557). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธิมมะ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก. 36(3) : 11-44.
- วัชรารุทน์ ชิวไศภิชฐ. (2562). สังคมผู้สูงอายุ : ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. 6(1) : 38-54.
- สมบัติ กายูจนกิจ. (2557). นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2560). **สุขภาพคนไทย 2560 : เสริมพลังกลุ่มเปราะบาง สร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน**. นครปฐม: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สามารถ สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2558). **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุถี เสรีศรี และภูเกริก บัวสอน. (2560). **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์**. กรกฎาคม-ธันวาคม 2560 : 109-117.
- สุวัฒน์ จุฑาภรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. (2552). **นักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรีย์ ธรรมิกบวร และชุกาศิรี อภินันท์เดชา. (2559). **การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีวัฒนธรรมสุขภาพลุ่มแม่น้ำโขง (หมู่บ้านชะจอม) จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 28(1) : 25-40.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554). **การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพยาบาลการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **“สถิติบอกอะไร ผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Press_Release/2561/N10-04-61-1.aspx [18 มิถุนายน 2562].
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **คู่มือสร้างสุขนิสัยรักสะอาด**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพยาบาลการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อรพรรณ เกิดจันทร์. (2557). **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Backman, K., Backman, S., & Silverberg, K. (1999). Investigation into the psychographics of senior nature-based travelers. **Tourism Recreation Research**. 24(1), pp 13-22.

- Chiang, L., et al. (2014). A comparative study of generational preferences for trip-planning resources : A case study of international tourists to Shanghai. **Quality Assurance in Hospitality and Tourism**. 15(1), pp 78 – 99.
- Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experience. **Sociology**. 13(2), 179-201.
- Eber. (1993). **Brundtland report**. London Pergamen press ltd.
- Kotler, Philip and Keller, Kevin. (2006). **Marketing Management**. Twelfth Edition, Pearson Education.
- Lieux, Weaver and McCleary. (1994). Lodging preferences of the senior tourism market. **Annals of Tourism Research**. 21(4), pp 712-728.
- Mengyang, S. and Furong, C. (2009). The researches on senior tourism security service criterions. **Tourism Institute of Beijing Union University**. P.R.: China.
- Nabin Paudyal. (2017). **10 Reasons Why Traveling Is The Best Form of Education**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.lifehack.org/359773/10-reasons-why-traveling-the-best-form-education> [13 พฤษภาคม 2561].
- Page, S. J. (2015). **Tourism management**. New York: Routledge.
- Pender and Sharpley. (2005). **The Management of Tourism**. London : Sage.
- Shoemaker. (2000). Segmentation Of The Senior Pleasure Travel Market. **Journal of Travel Research**. 27(3), pp 14-21.
- United Nations World Tourism Organization. (2014). **Glossary of tourism terms**. Madrid : United Nations World Tourism Organization.

ภาคผนวก

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ
ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

แบบสอบถาม เรื่อง ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มี
ต่อแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. 60-65 ปี

2. 66-70 ปี

3. 71-75 ปี

4. 75 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

1. โสด

2. สมรส

3. หม้าย/หย่าร้าง

4. การศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี

2. ปริญญาตรี

3. สูงกว่าปริญญาตรี

5. รายได้ต่อเดือน

1. ต่ำกว่า 5,000 บาท

2. 5,001-10,000 บาท

3. 10,001-15,000 บาท

4. 15,001-20,000 บาท

5. 20,001 บาทขึ้นไป

6. วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว

1. เพื่อการพักผ่อน

2. เพื่อประกอบธุรกิจ

3. เพื่อสัมผัสกับธรรมชาติ

4. เพื่อการพบปะ เพื่อนฝูง

5. เพื่อเยี่ยมญาติ

7. ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

1. 1 วัน

2. 2-3 วัน

3. 4-5 วัน

4. มากกว่า 5 วัน

8. ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว

1. วันจันทร์ – วันศุกร์ 2. วันหยุดเสาร์-อาทิตย์
 3. วันหยุดเทศกาล/นักชดถุภษ

9. ผู้ร่วมเดินทาง

1. คู่สมรส 2. ครอบครัว/ญาติ
 3. เพื่อนๆ 4. เดินทางคนเดียว

10. วิธีการเดินทาง

1. รถโดยสารประจำทาง 2. รถไฟ
 3. เครื่องบิน 4. รถยนต์ส่วนตัว

11. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่อครั้ง

1. น้อยกว่า 1,000 บาท 2. 1,001-1,500 บาท
 3. 1,501-2,000 บาท 4. มากกว่า 2,000 บาท

12. ลักษณะการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ
 2. การซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยว (ทริปเที่ยว 1 วัน)
 3. การท่องเที่ยวคนเดียวหรืออิสระ

ตอนที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือระบุข้อความ ตามความคิดเห็นของท่าน ลงในช่องที่ท่านต้องการมากที่สุด (เพียง 1 ช่องเท่านั้น)

รายละเอียด	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ					
1.1 ทางเดิน-ทางเท้า					
1.2 บันไดภายนอกอาคาร					
1.3 ทางลาดภายนอกอาคาร					
1.4 ราวจับ ราวกันตก ขอบกันตก					
1.5 ที่จอดรถ					
1.6 พื้นที่นั่งพัก และปิกนิก					
1.7 ห้องพัก					
1.8 ห้องน้ำ					
1.9 บันไดภายในอาคาร					
1.10 ป้าย สัญลักษณ์ และการสื่อความหมาย					
1.11 จุดบริการข้อมูลและจุดบริการนักท่องเที่ยว					
2. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว					
2.1 คุณค่าทางประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม, วิชาการ และอื่น ๆ					
2.2 คุณค่าทางจิตใจ ประสบการณ์ชีวิต ความรู้					
2.3 ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว					
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
3. การบริการของแหล่งท่องเที่ยว					
3.1 การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้สูงอายุ (ราคาตั๋ว, การบริการอื่น ๆ)					
3.2 ความสุภาพ อ่อนน้อม ของพนักงาน					
3.3 พนักงานบริการสำหรับผู้สูงอายุ (เช่น บริการเข็นรถ มัคคุเทศก์ ฯลฯ)					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อ
รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถาม

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามสถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

แบบสอบถาม

เรื่อง สถานที่ท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเขียนชื่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านเคยมาท่องเที่ยวบ่อยที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์

1. จังหวัดนครราชสีมา

- 1.1 .....
- 1.2 .....
- 1.3 .....
- 1.4 .....
- 1.5 .....

2. จังหวัดชัยภูมิ

- 2.1 .....
- 2.2 .....
- 2.3 .....
- 2.4 .....
- 2.5 .....

3. จังหวัดบุรีรัมย์

- 3.1 .....
- 3.2 .....
- 3.3 .....
- 3.4 .....
- 3.5 .....

4. จังหวัดสุรินทร์

- 4.1 .....
- 4.2 .....
- 4.3 .....
- 4.4 .....
- 4.5 .....

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ภาคผนวก ค

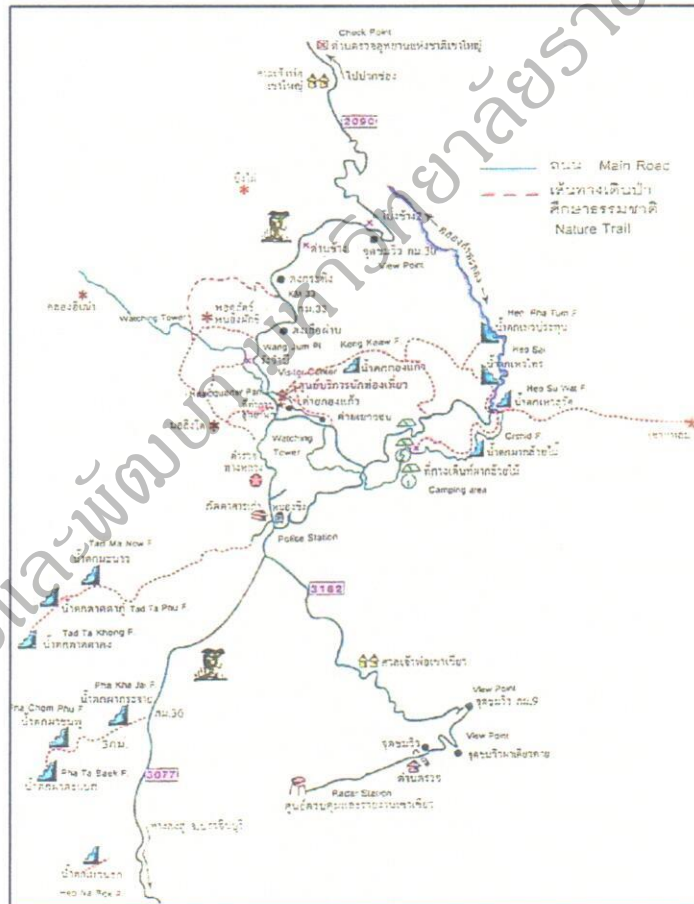
ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

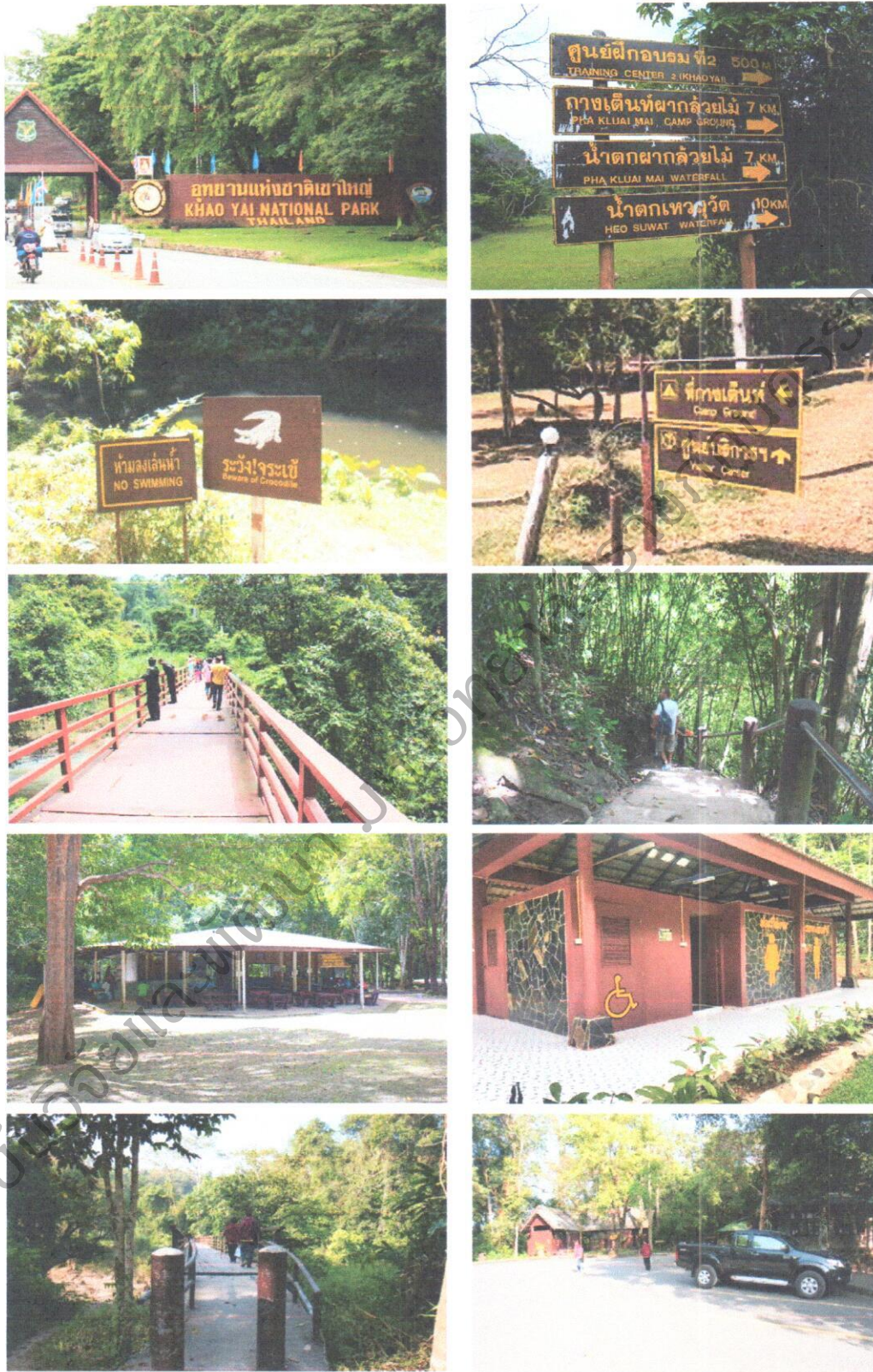
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย และได้รับสมญานามว่าเป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน ตลอดจนเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าเป็นอุทยานแห่งชาติที่สำคัญของโลก ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2505 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีเนื้อที่ปกคลุม 2,215.42 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบแล้ง ป่าดิบเขา ทุ่งหญ้า และป่ารุ่นสอง ป่าดงดิบชื้น เป็นป่าที่อยู่ในระดับความสูง 400-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พืชพรรณมี 3,000 ชนิด มีผีเสื้ออยู่กว่า 189 ชนิด นกป่ามากมายกว่า 350 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม 71 ชนิด ได้แก่ ช้าง เสือ ชะนี กวาง และหมูป่า พบอยู่ตามทุ่งหญ้ากว้างทั่ว ๆ ไป ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ น้ำตกเหวนรก น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวสุวัต จุดชมวิวดาเตี๋ยวดาย จุดชมวิวดาตรอมใจ อ่างเก็บน้ำสวยศรี หนองผึกชี และศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ ฯลฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวไว้อย่างครบครัน

ภาพที่ 1 แผนที่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่มา : (<http://park.dnp.go.th/mobile/scenicinfo.php?scenictypeid=100100218>)

ภาพที่ 2 ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายเตือน ทางเดินสำหรับผู้สูงอายุ ห้องสุขา
ภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

2. มุลินนิสมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

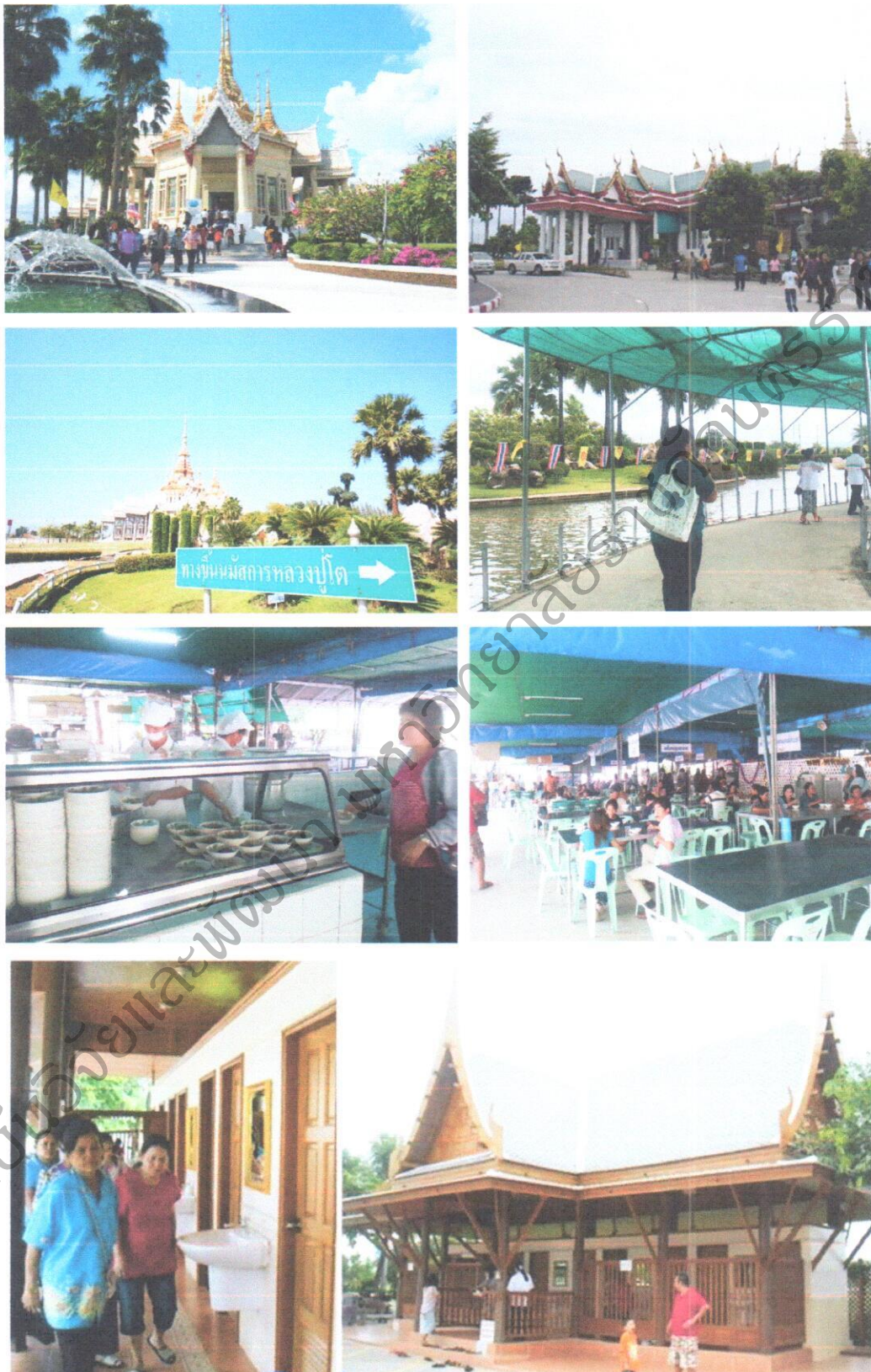
มุลินนิสมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) เดิมสถานที่แห่งนี้คือ วัดโนนกุ่ม ตั้งอยู่ริมถนนมิตรภาพ (ทางหลวงหมายเลข 2) อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เลี้ยวทางเข้าอำเภอสีคิ้ว ประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) องค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งจัดสร้างและดำเนินการโดยมุลินนิสมเด็จพะพุฒาจารย์ โดย คุณสรพงษ์ ชาตรี เป็นประธานมูลนิธิฯ ดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2541 เสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2543 และได้จัดสร้างมหาวิหารเป็นแบบกุฎาคาร (เรือนยอดเจดีย์เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป) ขึ้นถวาย อีกทั้งภายในบริเวณได้มีการจัดสวนหย่อมและภูมิทัศน์ที่สวยงาม ร่มรื่น เช่น สระน้ำ สวนหิน สวนต้นไม้ ฯลฯ เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้ผู้ที่ได้มีโอกาสมาทำบุญ มีความสุขสงบในด้านจิตใจ นอกจากนี้ภายในอุทยานลานบุญฯ ยังเป็นแหล่งศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ด้านศิลปะ และพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ

มุลินนิสมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) โดดเด่นด้วยมหาวิหารเป็นแบบกุฎาคาร ซึ่งประดิษฐานรูปเหมือนหลวงปู่โตหล่อด้วยทองเหลือง ขนาดหน้าตักกว้าง 8 เมตร 1 นิ้ว สูง 13 เมตร หน้า 61 ตัน นอกจากนี้ยังมีศาลาทานบารมี หอแก้ว หอพระ เริ่มก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นแบบอาคารก่อสร้างครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น โดยชั้นล่างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่อฉาบปูนตามสถาปัตยกรรมล้านช้าง ชั้นบนเป็นอาคารไม้สักทองเป็นหลัง ๆ รวม 7 หลัง ชั้นล่างประกอบด้วย ห้องอาหาร ห้องประชุมสัมมนา ห้องแสดงสินค้าเอนกประสงค์ สำนักงาน และห้องน้ำห้องครัว ส่วนชั้นบนซึ่งแบ่งเป็นหลัง ๆ คือ ศาลาทานบารมี ใช้สำหรับแสดงแบบ พระนอนความยาว 9 เมตร หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ จำลองจากองค์จริงซึ่งหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ยาว 89 เมตร ศาลาเอนกประสงค์ ศาลาหอพระบาท และศาลาหอพระ ซึ่งใช้สำหรับเป็นที่พักพระภิกษุสงฆ์หรือพระเถระชั้นผู้ใหญ่ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ป้ายบอกสำหรับนักท่องเที่ยวและบุคคลที่เดินทางมายังมุลินนิสมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

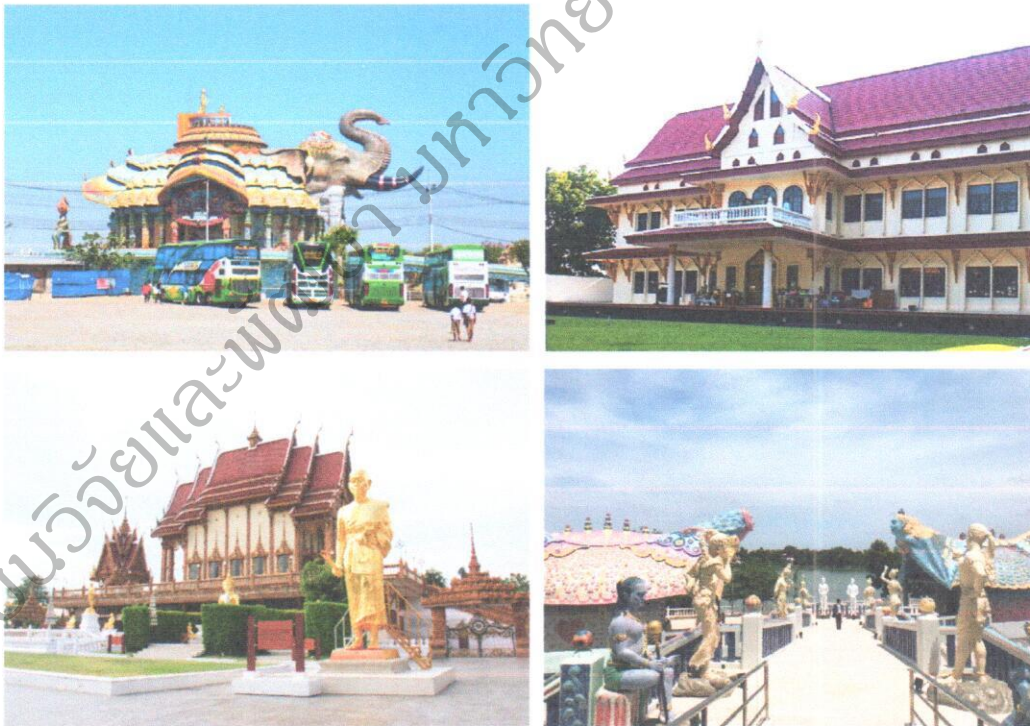

ภาพที่ 4 บริเวณภายในมุลนิธิสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

3. วัดบ้านไร่

วัดบ้านไร่ ตั้งอยู่ในตำบลลูกุดพิมาน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เดิมเป็นสำนักสงฆ์ที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 ในช่วงรัชกาลที่ 5 โดยมีพระอาจารย์เชื่อม วิรโษ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก มีการสร้างศาสนสถานต่าง ๆ ขึ้นตามสมควร จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2496 หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ ได้รุดงค์กลับจากประเทศเขมรสู่ประเทศไทยและมาจำพรรษาที่วัดบ้านไร่ จึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา เริ่มจากการสร้างอุโบสถ และได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อต้องการพัฒนาให้วัดบ้านไร่ให้เป็นอุทยานธรรม และในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการสำรวจและออกแบบวางแผนผัง ปัจจุบันวัดบ้านไร่เป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากภายในวัดมีสิ่งปลูกสร้างสำคัญ ๆ อยู่หลายอาคาร ได้แก่ พระอุโบสถกระเบื้องเคลือบ พิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ หอแก้ว หอระฆัง อาคารประชาสัมพันธ์ ศูนย์โอท็อป (OTOP) และวิหารเทพวิทยาคม เฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา (อาคารปริสุทโธปัญญา) เป็นต้น มีสาธารณูปโภคครบครัน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ทางเดินลาดชัน ลิฟต์ ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ร้านสินค้าของฝาก ของที่ระลึก ลานจอดรถ เป็นต้น

ภาพที่ 5 วัดบ้านไร่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

4. วัดศาลาลอย

วัดศาลาลอย ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองนครราชสีมา แยกจากถนนรอบเมืองประมาณ 500 เมตร เป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานมากกว่า 200 ปี มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวโคราชนับถืออย่างมาก เนื่องจากวัดศาลาลอยนี้เป็นวัดที่ท้าวสุรนารีพร้อมด้วยเจ้าพระยามหินทราธิบดี หรือ ปลัดทองคำ ปลัดเมืองนครราชสีมา ผู้เป็นสามี สร้างขึ้นหลังจากรบชนะกองทัพของเจ้าอนุวงศ์ เมื่อปี พ.ศ. 2370 โดยหลังจากเสร็จศึกสงครามที่ทุ่งสัมฤทธิ์ ขณะยกทัพกลับเมืองนครราชสีมา คุณหญิงโมและพระยาปลัดผู้เป็นสามี ได้พากองทัพแวะพักบริเวณท่าตะโก และได้สั่งให้ทหารทำแพเป็นรูปศาลาเสี่ยงท่าย ลอยไปตามลำตะคอง พร้อมตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่า “หากแพรูปศาลานี้ลอยไปติดอยู่ ณ ที่แห่งใด จะสร้างวัดไว้เป็นอนุสรณ์” ปรากฏว่าแพเสี่ยงท่ายได้ลอยไปติดอยู่ริมฝั่งขวาของลำตะคอง ซึ่งเป็นวัดร้าง จึงได้สร้างพระอุโบสถขึ้น และได้นมัสการพระประธาน และพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาประดิษฐานไว้ และได้ชื่อวัดศาลาลอยตั้งแต่นั้นมา ภายหลังจากที่ท่านได้ถึงแก่กรรมแล้วมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และอนุสรณ์สถานเจดีย์บรรจุอัฐิท้าวสุรนารีขึ้นภายในวัด วัดแห่งนี้จึงเป็นที่เคารพสักการะของชาวโคราชสืบมา วัดศาลาลอยมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น คือ รูปทรงของพระอุโบสถคล้ายเรือสำเภาโต้คลื่น ซึ่งเป็นศิลปะประยุกต์ คือ อุโบสถเรือสำเภา (โต้คลื่น) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2510 อีกทั้งวัดศาลาลอยยังได้รับรางวัลดีเด่นด้านบุกเบิกอาคารอุโบสถทางด้านสถาปัตยกรรมจากสถาปนิกสยามปี พ.ศ. 2516 และรางวัลจากมูลนิธิเสถียรโกเศศและนาคะประทีป ใช้วัสดุพื้นเมือง คือกระเบื้อง ดินเผาด่านเกวียนนำมาประดับตกแต่ง

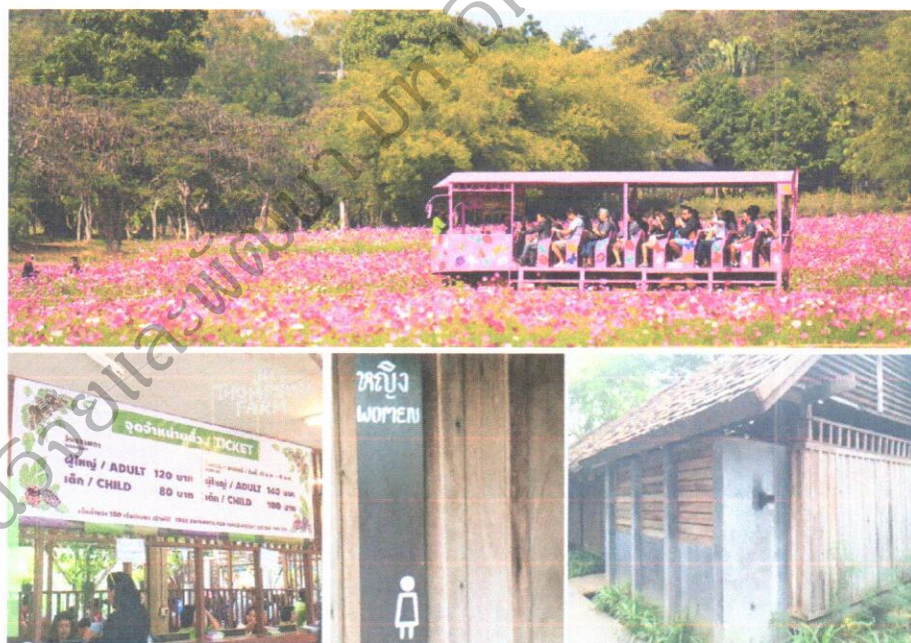

ภาพที่ 6 วัดศาลาลอย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

5. จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม

จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ตั้งอยู่ในตำบลตะขบ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางเกษตร ซึ่งเปิดให้เข้าชมในเดือนธันวาคม-มกราคม ของทุกปี เพื่อให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปได้สัมผัสสัมผัสเสน่ห์แห่งความสวยงามของธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ กับ 5 จุดท่องเที่ยวยอดนิยม บนพื้นที่กว่า 600 ไร่ ขึ้นชมบรรยากาศอันงดงามและ เรียนรู้ประสบการณ์ด้านการเกษตร พร้อมเรียนรู้วิถีชีวิตของหนองไผ่ ชมแปลงพืชผัก และดอกไม้ที่สวยงามนานาชนิด รวมถึง การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวไทยเชื้อสายลาวซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในรูปแบบของบ้านอีสาน นับเป็นสถาปัตยกรรมไทยอีสานที่เป็นเอกลักษณ์มารวบรวมไว้บนพื้นที่กว่า 10 ไร่ อาทิ บ้านโคราช บ้านภูไท และเรือนเหยา ใน “หมู่บ้านอีสาน” มีการจำลองวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การละเล่น อาหารการกิน และการประกอบอาชีพของชาวบ้านในอดีตให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความเป็นอยู่ของชาวอีสาน และ “หมู่บ้านโคราช” นอกจากนี้ยังมีผลงานศิลปะในบริบทที่เกี่ยวกับเชิงนิเวศน์และงานสถาปัตยกรรมของภาคอีสาน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงศิลปะชีวิต และธรรมชาติเข้าด้วยกัน รวมทั้งอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวไทยเชื้อสายทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่สายตาชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อสร้างสำนึกในคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมอีสานอันเก่าแก่และงดงาม มีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวออกเป็นหลายส่วน มีรถให้บริการนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ แบบครบครัน

ภาพที่ 7 จิมทอมป์สัน ฟาร์ม

ที่มา : (<https://jimthompsonfarm.com>)

6. อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่สำคัญของเมืองพิมายในอดีต ด้านทิศเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีคูเมืองโบราณที่สร้างโดยท้าวทศวันต์กษัตริย์ราชวงศ์จักราช และด้านทิศใต้ครอบคลุมสุดเขตบารายด้านทิศใต้ กรมศิลปากรเป็นปราสาทหินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีรูปแบบศิลปกรรมขอมแบบบาปวนและนครวัดที่มีความงดงาม เชื่อว่าเป็นต้นแบบในการสร้างนครวัดในเขมร ปราสาทหิน ตั้งอยู่กลางเมืองพิมาย ซึ่งเป็นเมืองโบราณที่สำคัญของภูมิภาค มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับเมืองสำคัญทางตอนเหนือของลาวและทางตอนใต้ของขอม สร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธสถานในลัทธิมหายาน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในยุคที่อาณาจักรขอมแผ่อิทธิพลมายังภูมิภาคนี้ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1724-1761) มหาราชองค์สุดท้ายของอาณาจักรขอมใน พ.ศ. 2479 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนปราสาทหินพิมายเป็นโบราณสถาน และได้จัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ในวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2532 โดยได้ดำเนินการปรับปรุงจัดตั้งถึง 13 ปี ร่วมมือกันระหว่างกรมศิลปากร และประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2532 ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ พระราชดำเนิน เป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอุทยาน โดยปราสาทหินพิมาย หันหน้าไปทางทิศใต้ไปทางที่ตั้งของเมืองพระนคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรขอม ปราสาทหินพิมายมีแบบแปลนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 565 เมตร ยาว 1030 เมตร ล้อมรอบด้วยคูน้ำมีประตูเมืองทั้งสี่ทิศ ภายในบริเวณปราสาทหินมีโบราณสถานที่น่าสนใจหลายแห่ง เริ่มตั้งแต่ทางเข้าตามลำดับ ได้แก่ สะพานนาคร พระระเบียง ปรารงค์ประธาน ปรารงค์พรหมทัต ปรารงค์หินแดง สระน้ำหรือบาราย ประตูชัย ภูมิภาชี และท่านางสระम्म การเดินทางโดยสะดวก ทั้งโดยสารรถยนต์ประจำทาง รถยนต์ส่วนตัว และอื่น ๆ

ภาพที่ 8 อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
ที่มา : (<https://www.touronthai.com/article/655>)

7. วัดป่าเขาน้อย

วัดป่าเขาน้อย อยู่ในตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ ติดเขตวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง เป็นป่าธรรมชาตี่ร่มรื่น เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่พุทธศาสนิกชนที่สงบเงียบ ภายในวัดป่าเขาน้อย มีพระบรมธาตุเจดีย์ศรีสุวงคณาสุรณัฒน์ พิศิธภณัฒ์พระโพธิธรรมาจารย์เถร อันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุเพื่อความเป็นสิริมงคล และยังเป็นທີ່บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่สุวัจนั สุวโจ นับว่าเป็นศิลปกรรมที่งดงาม มีรูปลักษณะที่แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมของอีสานใต้ ที่ถอดเค้าโครงจากปราสาทหินพนมรุ้ง โดยโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความสูงกว่า 31 เมตร ภายในเป็นอาคาร 2 ชั้น โดยได้มีการออกแบบให้พื้นที่ชั้นล่างมีพื้นที่ใช้สอยเป็นที่ปฏิบัติภาวนา และมีส่วนที่แสดงภาพประวัติของหลวงปู่สุวัจนั สุวโจ ส่วนชั้นสองใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนและเก็บอัฐิบริหารของหลวงปู่สุวัจนั สุวโจ ไว้ให้ประชาชนได้สักการะ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ได้มาเป็นประธานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และเปิดเจดีย์ศรีสุวงคณาสุรณัฒน์แห่งนี้ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2550

วัดป่าเขาน้อยถือว่าเป็นวัดป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนั ภูริทัตโต ที่ได้พัฒนาขึ้นตามปณิธานของพระโพธิธรรมาจารย์เถร หรือหลวงปู่สุวัจนั สุวโจ อดีตเจ้าอาวาสและวิปัสสนาจารย์ ผู้เป็นที่เลื่อมใสเพื่อให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสะดวกแก่ประชาชนทั่วไป เนื่องจากเป็นวัดเก่าที่อยู่ใกล้ตัวเมืองสะดวกแก่การเดินทาง อยู่ติดกับสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสถานที่บรรจุอัฐิธาตุของหลวงปู่สุวัจนั สุวโจ มีเจดีย์สุวงคณาสุรณัฒน์ที่มีศิลปกรรมที่งดงาม และมีสาธารณูปโภคครบครัน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 9 วัดป่าเขาน้อย อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

8. วนอุทยานเขาระโดง

วนอุทยานเขาระโดง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว รอบบริเวณปกคลุมด้วยป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก โดยเฉพาะนกนานาชนิด ชื่อเดิม คือ "พนมกระดอง" เป็นภาษาเขมร แปลว่า ภูเขากระดอง (เต่า) เป็นภูเขาที่มีรูปลักษณ์คล้ายกระดองเต่า ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “กระโดง” ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจและศึกษาประวัติศาสตร์ทางธรณีวิทยา เพราะเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ยังคงปรากฏร่องรอยปากปล่องให้เห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานกู่เขาระโดง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลอง และมี “พระสุภัทรบพิตร” พระพุทธรูปองค์ใหญ่ คู่เมืองบุรีรัมย์ ภายในเศียรบรรจุพระธาตุ ประดิษฐานอยู่บนเขาระโดง เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่ หน้าตัก กว้าง 12 เมตร ฐานยาว 14 เมตร หันหน้าไปทางทิศเหนือ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 จากจุดที่ตั้งขององค์พระสามารถมองเห็นทัศนียภาพของตัวเมืองบุรีรัมย์ได้ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าเต็งรัง เนื้อที่ประมาณ 1,450 ไร่ รวมทั้งพันธุ์ไม้พื้นเมืองที่หาชมได้ยาก เช่น ต้นโยนีปีศาจ ที่มักพบในบริเวณเขตภูเขาไฟ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี จะมีประเพณีขึ้นเขาระโดง ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะร่วมกันเชิญผ้าอังสะขึ้นไปเปลี่ยนให้องค์พระสุภัทรบพิตรเป็นประจำทุกปี การขึ้นไปเขาระโดง ทำได้สองวิธี คือ เดินขึ้นบันไดจำนวน 297 ขั้น หรือขับรถขึ้นไปถึงยอดเขา ระหว่างทางจะพบพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เรียงรายอยู่เป็นระยะ

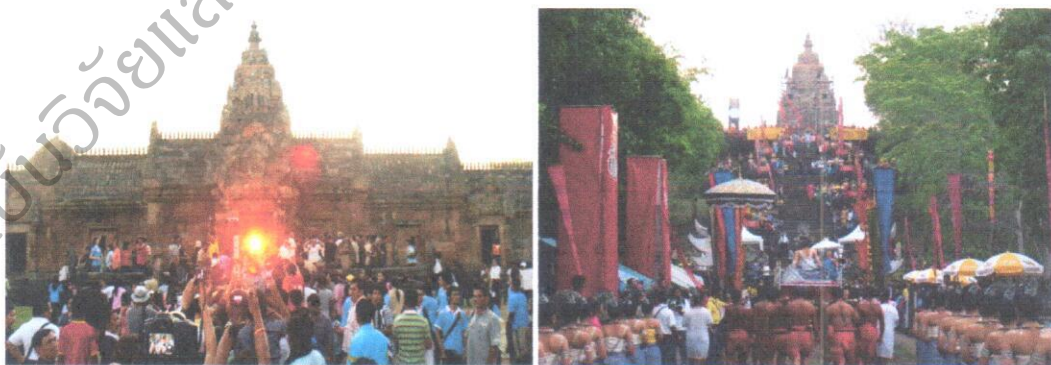
ภาพที่ 10 วนอุทยานเขาระโดง

9. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง

ปราสาทพนมรุ้ง ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว เป็นโบราณสถานเนื่องในอิทธิพลอารยธรรมเขมรโบราณที่มีความงดงามและมีความสำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งศาสนสถานแห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อถวายแด่พระศิวะ หนึ่งในเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู (ตรีมูรติ) ลัทธิไศวะนิกาย พนมรุ้ง มาจากภาษาเขมรว่า “วนรุง” แปลว่า ภูเขาอันกว้างใหญ่ โดยคำนี้ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกอักษรขอมพบที่ปราสาทพนมรุ้ง และยังปรากฏชื่อผู้สร้างปราสาทคือ “นเรนทราทิตย์” เชื้อสายราชวงศ์มหิธรปุระผู้เกี่ยวข้องเป็น พระญาติของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 แห่งเมืองพระนคร ผู้สร้างปราสาทนครวัด ปราสาทพนมรุ้งมีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญ เช่น สะพานนาคราช บันไดหินทราย ลานหน้าระเบียงคด สะพานนาคราช ปราสาทประธาน ปราสาทอิฐ 2 หลัง เป็นต้น

ปราสาทหินพนมรุ้งเป็นศาสนสถานในลัทธิพราหมณ์และได้รับการแปลงเป็นพุทธสถานในสมัยหลัง ช่วงที่ถูกทิ้งร้างอยู่ มีผู้นำพระพุทธรูปมาจำลองไปประดิษฐานไว้ที่ปรangkน้อยบนเขา และกลายเป็นประเพณีของชาวบ้านรอบ ๆ บริเวณนั้นพากันขึ้นไปมีสการปิดทองรอบพระพุทธรูปนี้รวมทั้งไหว้พระทำบุญในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี เนื่องจากปราสาทหินพนมรุ้ง เป็นโบราณสถานที่ยิ่งใหญ่สวยงามและเป็นประเพณีดั้งเดิม จังหวัดจึงได้ส่งเสริมให้มีงานประเพณีในวันเสาร์ - อาทิตย์แรกของเดือนเมษายน โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมโบราณ ได้แก่ ขบวนแห่ราชประเพณีขอมโบราณ การแสดงแสง เสียง ย้อนรอยอดีตพนมรุ้ง และการแสดงระเบ็ดภูเขาไฟจำลอง ปัจจุบันเป็นที่น่าสังเกตในช่วงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ทุกปีจะมีปรากฏการณ์ที่สำคัญคือ ในช่วงเวลานั้นจะมองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นตรงตามความยาวของปราสาท เราสามารถมองลอดประตูทางด้านทิศตะวันตกผ่ากรอบประตูต่าง ๆ กว่า 10 กรอบ ทะลุผ่านประตูปรangkประธาน และทะลุออกซุ้มประตูหน้าความยาว 88 เมตร มองเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นตรงกรอบประตูพอดี (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์, 2562 ออนไลน์)

ภาพที่ 11 อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง

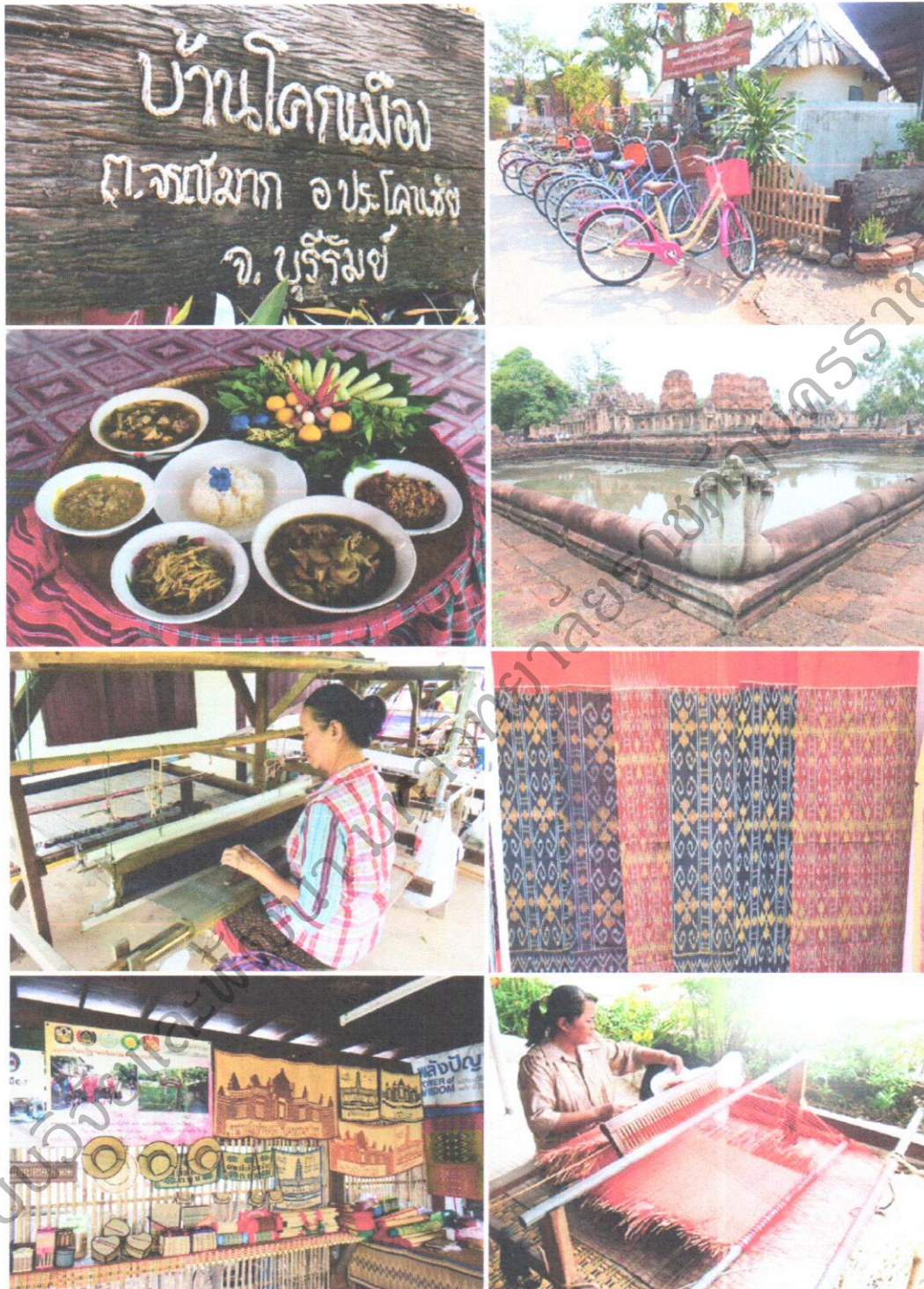
10. ชุมชนบ้านโคกเมือง

บ้านโคกเมือง ตั้งอยู่ในตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมที่มีขนาดใหญ่ มีอาณาเขตการปกครองแบ่งเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 18 จำนวน 720 ครัวเรือน ชาวบ้านที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอพยพมาจากตำบลตาจาง อำเภอละหานทราย (ปัจจุบัน) ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนที่มีพื้นฐานความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมมาก่อนในอดีต โดยมีหลักฐานทางโบราณสถานที่สำคัญ คือ ปราสาทเมืองต่ำ มีอายุมากกว่า 1,400 ปี เริ่มแรกเป็นชุมชนเล็กเมื่อประมาณ 100 กว่าปี อพยพมาตั้งบ้านเรือน ต่อมาประชากรเพิ่มขึ้นกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และทำการเกษตรผสมผสาน เนื่องจากดินบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุสะสมอยู่ใต้ดิน เพราะที่นี่เคยเป็นพื้นที่ภูเขาไฟ ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าวหอมมะลิมาก ทำให้ข้าวหอมมะลิของที่นี่มีกลิ่นหอม นุ่ม และรสชาติดี มีวิตามินและแร่ธาตุสูง

บ้านโคกเมือง เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานหลายร้อยปี มีความเกี่ยวข้องกับปราสาทเมืองต่ำ มหัตศวรรษของอารยธรรมขอมโบราณ ที่มีขนาดใหญ่และคงสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของภาคอีสาน ความโดดเด่นของปราสาทแห่งนี้ คือ รูปปั้นพญานาคห้าเศียร ศีรษะเกลี้ยง ไม่มีเครื่องประดับเหมือนพญานาคแห่งอื่นในกลุ่มปราสาทขอม และมีสระน้ำหักมูมประจำอยู่ทั้งสี่มุมในบริเวณปราสาท ยามเช้าเดินออกมาสูดอากาศบริสุทธิ์พร้อมกับชมพระอาทิตย์ขึ้นได้ที่บารายหรือทะเลเมืองต่ำ ซึ่งเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขอบสระก่อด้วยศิลาแลง มีทำน้ำและบันไดทางลง สร้างขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำใช้ในชุมชนในสมัยโบราณ

อัตลักษณ์ของชุมชน นอกจากศึกษาโบราณสถาน ยังมีบริการนั่งรถอีแต๊กเยี่ยมชมภายในหมู่บ้าน ปั่นจักรยานชมชน ดุริยวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะดูการทอผ้าที่สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาจากบรรพบุรุษ คือ “ผ้าไหมลายผักกูด” ซึ่งนิยมทอกันมาแต่โบราณ โดยนำเอาศิลปะที่ปรากฏบนเสาซุ้มประตูของปราสาทหินเมืองต่ำมาทำเป็นลายผ้าทอทั้งดงาม และชมการทอเสื่อกกที่ทอมาจากต้นไผ่ อย่างเสื่อลายขีด เสื่อลายปราสาทเมืองต่ำ เสื่อที่นำมาแปรรูปเป็นกระเป๋ แจกกัน และสามารถเรียนรู้การทอเสื่อกกและการทอผ้า โดยนักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำด้วยตนเอง ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญคอยสาธิตและสอนการทำอย่างง่าย ๆ อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีโฮมสเตย์ไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวมากถึง 30 หลังคาเรือน และมีร้านค้าชุมชนที่รวมผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิภูเขาไฟ ผ้าไหมมัดหมี่ และสินค้าเสื่อกกไว้ให้ได้เยี่ยมชมและเลือกซื้อเป็นของฝาก ของที่ระลึก

ภาพที่ 12 ชุมชนบ้านโคกเมือง

ที่มา : (<https://www.tourismlocalife.com/2182>)

11. วัดเขาประตูปฐมพล

วัดเขาประตูปฐมพล ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2535 โดยตั้งชื่อตามลักษณะของหินที่มีรูปร่างคล้ายประตูปฐมพลหลายบานเรียงกันอยู่ การเดินทางสะดวกใช้เส้นทางมุ่งหน้าไปยังอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม วัดอยู่ก่อนถึงอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ประมาณ 30 เมตร อยู่ด้านซ้ายมือ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ท่ามกลางป่าไม้เบญจพรรณนานาชนิด มีความสวยงาม เงียบสงบ เป็นที่สัปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีอาคารที่พัก และ โรงครัว สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมและนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ภายในบริเวณวัดมี ศาลาปฏิบัติธรรม หอระฆังสูงตระหง่าน ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่น เป็นลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะซุ้มประตูปฐมพลที่นักท่องเที่ยวไปถึงแล้วต้องรอดูชมประตูปฐมพลเพื่อความเพลิดเพลินกับตนเอง นอกจากนี้ยังมีลานหินที่มีโขดหินน้อยใหญ่มากมาย ซึ่งคงความเป็นธรรมชาติภายในวัดอยู่อย่างมาก วัดเขาประตูปฐมพล นับเป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมแวะไปเที่ยวชม เนื่องจากอยู่ก่อนถึงอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม หรือ หุ่นดอกกระเจียว

ภาพที่ 13 วัดเขาประตูปฐมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

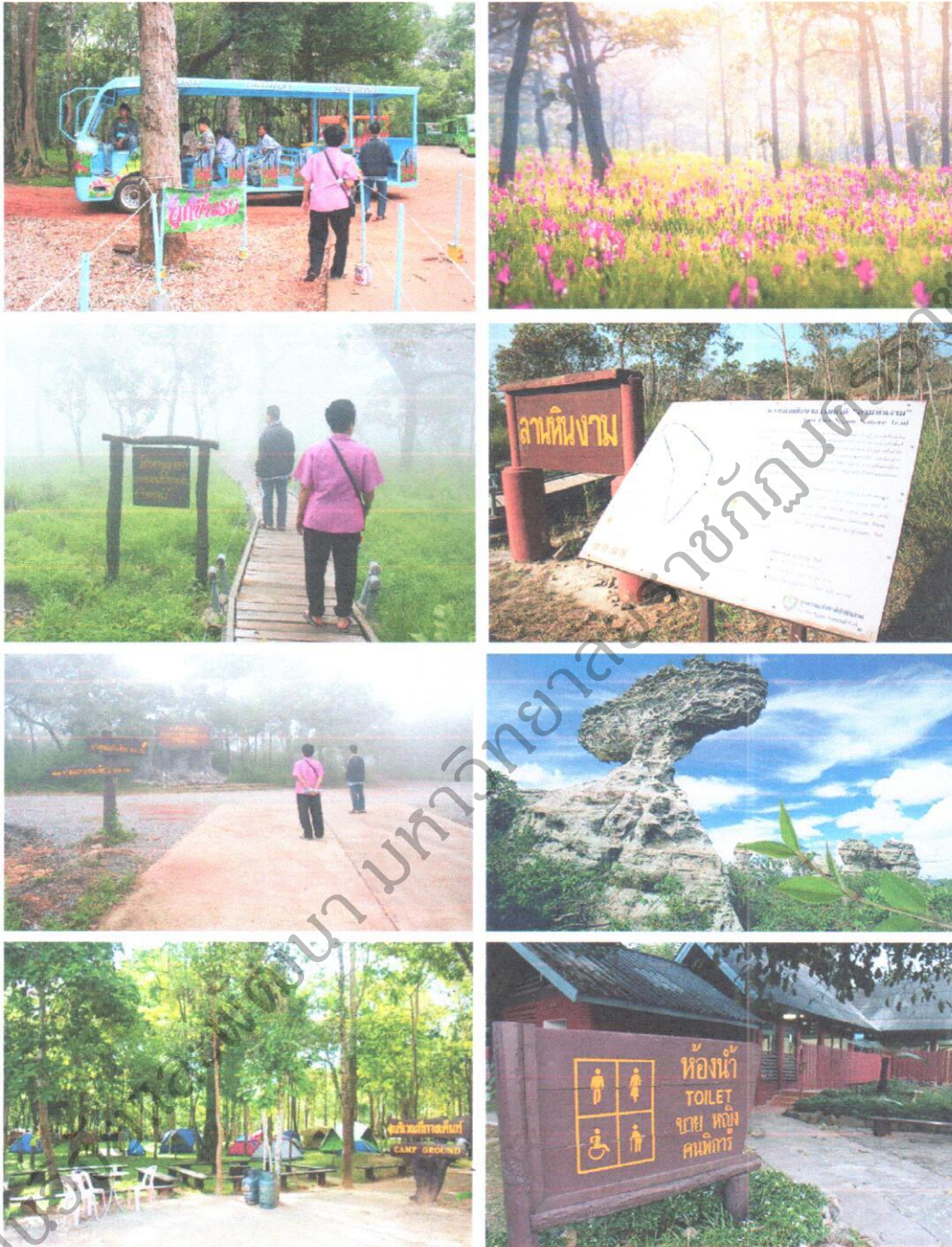
ที่มา : (<https://www.welovetogo.com/th/travel/view/2323/วัดเขาประตูปฐมพล>

B4.html)

ภาพที่ 15 อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

13. หมู่บ้านทอผ้าไหม

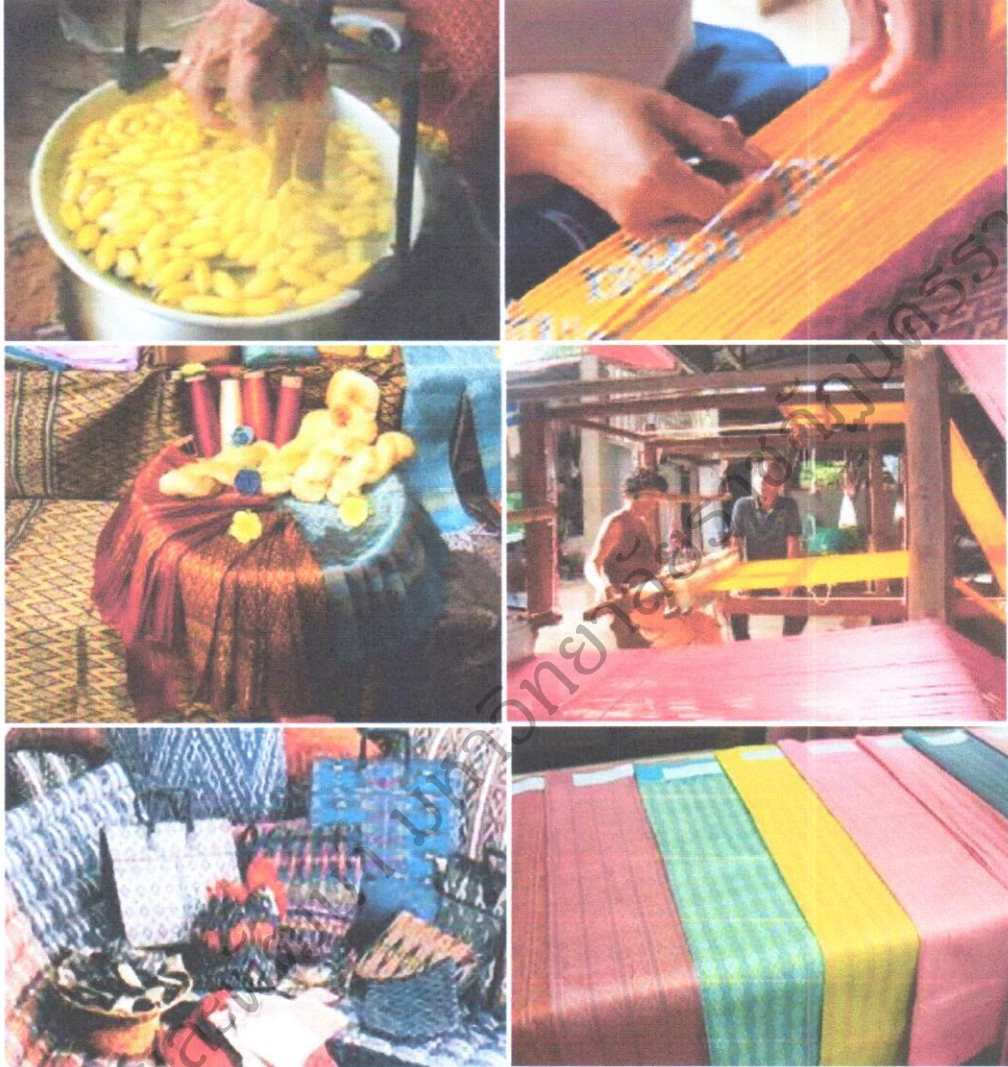
ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอบ้านเขว้า มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานเกือบ 200 ปี ตั้งแต่สมัยเจ้าพ่อพระยาแล เป็นชุมชนที่มีการทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมานานในหมู่นิยมผ้าไหม และเกิดการเล่าขานแพร่กระจายในกลุ่มนักสะสมผ้าไหม ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองสืบต่อถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ ชาวบ้านเขว้าได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชน ตั้งแต่มีการก่อตั้งชุมชนบ้านเขว้า เริ่มจากการทอเพื่อใช้ในครัวเรือน ต่อมาได้เข้าไปมีส่วนร่วม

ในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน ใช้เป็นเครื่องแต่งกายของเจ้าบ่าว เจ้าสาวใช้เป็นของไหว้สำหรับญาติฝ่ายชายในงานแต่งงาน งานบวชใช้แต่งตัวนาคและผู้ที่เกี่ยวข้อง งานบุญ งานทาน งานประเพณีต่าง ๆ ผู้คนจะแต่งกายด้วยผ้าไหม ทั้งชายและหญิง เป็นการประกวด ประชันทั้งฝีมือการทอและการตัดเย็บกันไปในที่ การทอผ้าไหมมัดหมี่ของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านเขว้า เป็นการทอด้วยมือและทุกขั้นตอนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตัวเองตั้งแต่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ฟอกย้อม ทอผ้าไหม เป็นต้น ลายผ้าไหมที่ขึ้นชื่อ คือ ผ้าไหมลายหมี่คั่นขอนารี เป็นลายผ้ามัดหมี่เอกลักษณ์ ของจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการนำหมี่คั่นลายโบราณ มารวมกับลายมัดหมี่ขอนารี ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้มีพระราชดำริให้อนุรักษ์ไว้ เกิดเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิขึ้น การทอผ้าและผลิตผ้าไหมของคนชัยภูมินั้น จากประวัติที่ได้รับการบอกเล่าและบันทึกไว้บอกว่า ช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (จ.ศ. 1174) พ.ศ. 2360 กว่า 200 ปี ชาวชัยภูมิได้ผลิตผ้าไหมอย่างดีเป็นที่รู้จักตั้งแต่สมัยของ “พระยาภักดีชุมพล (แล)” เจ้าเมืองชัยภูมิ ที่ชาวชัยภูมิให้การเคารพเป็นอย่างสูง เป็นชาวเมืองเวียงจันทน์ ได้อพยพย้ายถิ่นฐาน มาตั้งเมืองที่เมืองชัยภูมิ ในสมัยนั้นต้องมีการส่งเครื่องบรรณาการไปถวายที่กรุงเทพฯ ฯ และเวียงจันทน์ ประเทศลาว และหนึ่งในเครื่องบรรณาการที่สำคัญ คือ ผ้าไหม ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ชาวบ้านมีภูมิปัญญา เรื่องของการทอผ้าไหมสะสมมาเป็นเวลาช้านาน และมีการพัฒนาเรื่องผ้าจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในปัจจุบัน ปัจจุบันจังหวัดชัยภูมิมีลายผ้าโบราณที่มีอยู่ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีมากกว่า 539 ลาย โดยผ้าบางชิ้นมีอายุมากกว่า 200 ปี ผ้าไหมของบ้านเขว้า เริ่มเป็นที่รู้จักทั่วไปเมื่อประมาณ พ.ศ. 2523 โดยนายถนอม แสงชมพู นายอำเภอขณะนั้น ได้นำผ้าไหมส่งศูนย์ศิลปาชีพสวนจิตรลดา ด้วยคุณภาพของผ้าไหม ลวดลายที่แปลกตา และฝีมือที่ปราณีต จึงได้รับความสนใจ มีผู้สั่งทอเป็นจำนวนมาก ต่อมาในปี พ.ศ.2530 ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ได้ให้การส่งเสริมการผลิตและได้ส่งผ้าไหมบ้านเขว้าเข้าประกวดที่โครงการศิลปาชีพ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ได้รับรางวัลชนะเลิศ หลังจากนั้น ผ้าไหมบ้านเขว้าได้รับการคัดเลือกส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลชนะเลิศเกือบทุกปี ในปี พ.ศ. 2545 ในโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ผ้าไหมบ้านเขว้าได้รับการพิจารณาเป็นสินค้าระดับ 5 ดาวของจังหวัดชัยภูมิ และในการประกวดสินค้า OTOP ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ผ้าไหมบ้านเขว้าได้รับรางวัลชนะเลิศของประเทศ ทำให้ผ้าไหมบ้านเขว้ามียอดจำหน่ายเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก และในปี พ.ศ. 2547 อำเภอบ้านเขว้าได้รับเกียรติอันสูงยิ่งให้เป็นผู้ทอผ้าไหม “ไม้แรกของประเทศ” ในการทอผ้าตามโครงการ “ถักร้อยดวงใจ มหกรรมผ้าไทย เทิดไถ้องคราซี” ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ จะทอผ้าแล้วนำมาต่อกันเป็นผืนเดียวที่มีความยาวหลายร้อยเมตรนำขึ้นทูลเกล้าฯถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ 72 พรรษา ผ้าไหมบ้านเขว้า มีเอกลักษณ์ คือ เป็นการสะท้อนความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชุมชนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน ก่อให้เกิดจินตนาการคิดค้นออกมาเป็นลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับ

ภูมิปัญญา มีการสาธิตการผลิตผลิตภัณฑ์และกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการผลิต เช่น การทอผ้า การเพนท์ผ้า การหยอดทอง เป็นต้น

ภาพที่ 16 ผ้าไหมบ้านเขว้า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ที่มา : (<https://sites.google.com/site/aomkanchana4253/canghwad-chayphumi/pha-him-mad-hmi-khxngdi-bankhewa>)

14. หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร (บ้านบุงสิบลี)

บ้านบุงสิบลี ตั้งอยู่ที่ ตำบลโนนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยดึงดูดเด่นด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ วิถีชีวิตที่สวยงามให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสบรรยากาศ ร่วมกิจกรรมสนุก ๆ กับชาวบ้าน ใช้ชีวิตแบบสโลไลฟ์ ประกอบกับหมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ใกล้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว และมีลำน้ำพรมไหลผ่าน จึงมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร ทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะส้มโอ นิยมปลูกมากที่สุด เช่น ส้มโอพันธุ์ทองดี พันธุ์ขาวน้ำผึ้ง และพันธุ์พื้นเมือง คือ แดงภูคิง มีเนื้อสีแดงฉ่ำ รสชาติอร่อยแบบหวานอมเปรี้ยว ถือเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีที่ไหนเหมือน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับกิจกรรมในชุมชนเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านบุงสิบลี เริ่มจากนั่งรถอีแต๊ก ชมบรรยากาศและวิถีชีวิตรอบหมู่บ้าน ล่องเรือชมสวนผลไม้ริมสองฝั่งลำน้ำ ชิมส้มโอสด ๆ จากต้น การท่องเที่ยวสามารถเที่ยวแบบวันเดย์ทริป หรือพักค้างคืน มีโฮมสเตย์ไว้บริการ กลางคืนมีอาหารพื้นถิ่นให้ทาน มีการแสดงพื้นบ้าน ตอนเช้า จะได้เห็นการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่ต่างพายเรือแจว เพื่อขนส่งพืชผักไปตามลำน้ำกว่า 100 ลำ โดยทุกคนต่างแต่งตัวชุดพื้นบ้านเหมือนกัน นับเป็นภาพที่สวยงามและน่าประทับใจ

ภาพที่ 17 หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบุงสิบลี จังหวัดชัยภูมิ
ที่มา : (<https://travel.mthai.com/region/180284.html>)

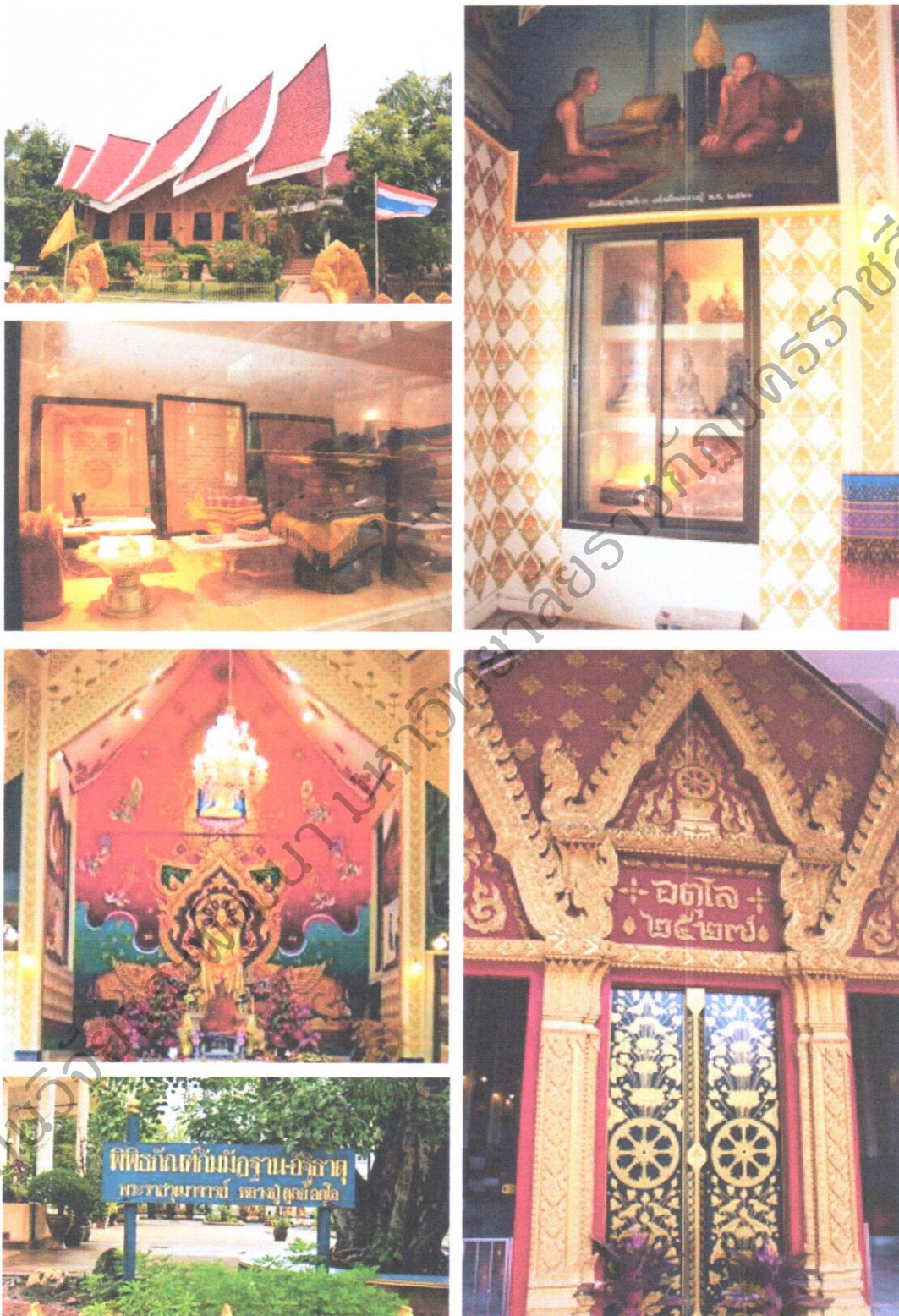
15. วัดบูรพาราม

วัดบูรพาราม ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีอายุประมาณ 200 กว่าปี สร้างโดยพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม) เจ้าเมืองสุรินทร์คนแรก สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2300-2330 โดยประชาชนร่วมกันสร้างขึ้น เรียกชื่อว่า “วัดบูรพ์” วัดบูรพาราม เดิมเป็นวัดมหานิกาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสโสอ้วน) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑล ได้อนุมัติให้วัดบูรพ์เป็นวัดในสังกัดคณะธรรมยุต และได้นิมนต์พระราชาครูอาจารย์ หลวงปู่ดูลย์ อตุโล ซึ่งปฏิบัติธุดงค์กรรมฐานอยู่ให้มาประจำอยู่ที่วัดบูรพาราม ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และร่วมเป็นคณะพระสังฆาธิการ วัดบูรพารามได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 นับเป็นอีกหนึ่งวัดสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปหลวงพ่อบุญศรี (หลวงพ่อบุญศรี) พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองของสุรินทร์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 4 ศอก สร้างในสมัยเดียวกันกับการสร้างวัดบูรพาราม ประดิษฐานอยู่ในมณฑปจัตุรมุข นับเป็นปูชนียวัตถุที่ชาวสุรินทร์เคารพบูชา นอกจากนี้ยังเป็นวัดที่พระราชาครูอาจารย์ (หลวงปู่ดูลย์ อตุโล) พระเถระสายพระกัมมัฏฐานด้านการภาวนาจิต จำพรรษาอยู่ ณ วัดบูรพาราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2477 จนกระทั่งมรณภาพ พ.ศ. 2526 การเดินทางมายังวัดบูรพาราม สามารถมาได้ทั้งทางรถไฟ โดยขึ้นรถไฟมาลงที่สถานีรถไฟสุรินทร์ แล้วนั่งรถเมล์มาที่วัด หรือจะเดินมาก็ได้ และทางรถยนต์ ทั้งรถยนต์โดยสารประจำทาง หรือรถยนต์ส่วนตัวก็ได้ ตัววัดตั้งอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ภายในวัดมีลานจอดรถอยู่ที่หน้าพระอุโบสถของวัด ซึ่งเป็นจุดแรกที่จะเข้าชมบริเวณวัด ลักษณะของอุโบสถค่อนข้างสูง หน้าบันขนาดใหญ่มีรูปสลวดลายต่าง ๆ สวยงาม จากด้านบนสุดเป็นพระพุทธรูป ถัดลงมาเป็นเทวดามี 6 กร ช่องประตูทางเข้าอุโบสถมี 2 ช่อง กำแพงแก้วสร้างด้วยเอกลักษณ์ประดับด้วยบันไดนาคสัน ๆ ศิลปะแบบขอม คล้ายกับปราสาทหินต่าง ๆ ใช้สีทองทั้งหมด ณ ลานประทักษิณค่อนข้างกว้าง นอกจากนี้ภายในวัดยังมีพิพิธภัณฑ์กัมมัฏฐาน-อริยาคต ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเหมือนหลวงปู่ดูลย์ อตุโล พร้อมทั้งภาพประวัติพระเถระด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน ประกอบด้วย พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น และลูกศิษย์

ภาพที่ 18 อุโบสถ และพระประธานวัดบูรพาราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 19 พิพิธภัณฑ์กัมมัญฐาน-อัฐธาตุ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดรินทร์
ที่มา : (<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/947>)

ภาพที่ 20 วิหารหลวงพ่อพระชีว์ วัดบูรพาราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

16. ชุมชนบ้านท่าสว่าง (หมู่บ้านทอผ้าไหมยกทอง)

บ้านท่าสว่าง หมู่ที่ 1 ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ บ้านท่าสว่างเดิมชื่อ “บ้านเตรียะ” เป็นภาษาพื้นบ้าน (เขมร) คำว่า “เตรียะ” เป็นชื่อพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง ภาษาไทยว่า “ต้นชาติ” บรรพบุรุษของชาวบ้านเตรียะ ได้อพยพมาจากบ้านระเกวาร์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ห่างจากบ้านเตรียะไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 5 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2485 ได้รวมหมู่บ้านเตรียะกับหมู่บ้านอื่น ๆ เป็นตำบลท่าสว่าง และบ้านเตรียะ ก็ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นบ้านท่าสว่าง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

บ้านท่าสว่าง ได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรมผ้าไหม โดยหมู่บ้านมีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ คือ โรงงานทอผ้าไหมยกทองโบราณของอาจารย์วีระธรรม ตระกูลเงินไทย มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น มีบริการที่พักแบบมีบริการที่พับแบบโฮมเตย์ มีบริการอาหาร (2 มื้อ) มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยว มีบริการจัดการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน และมีบริการจัดอาหารทำบุญตักบาตร ซึ่งนับเป็นการเพิ่มรายได้ให้ประชาชนในหมู่บ้านจวบบริการด้านท่องเที่ยว การเดินทางสะดวก สามารถเดินทางได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารปรับอากาศ รถไฟ เมื่อถึงจังหวัดสุรินทร์และต่อรถแท็กซี่หรือรถโดยสารประจำทาง รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ระยะทางจากจังหวัดสุรินทร์ ถึงบ้านท่าสว่าง ระยะทาง 7 กิโลเมตร ถนนลาดยางตลอดเส้นทาง

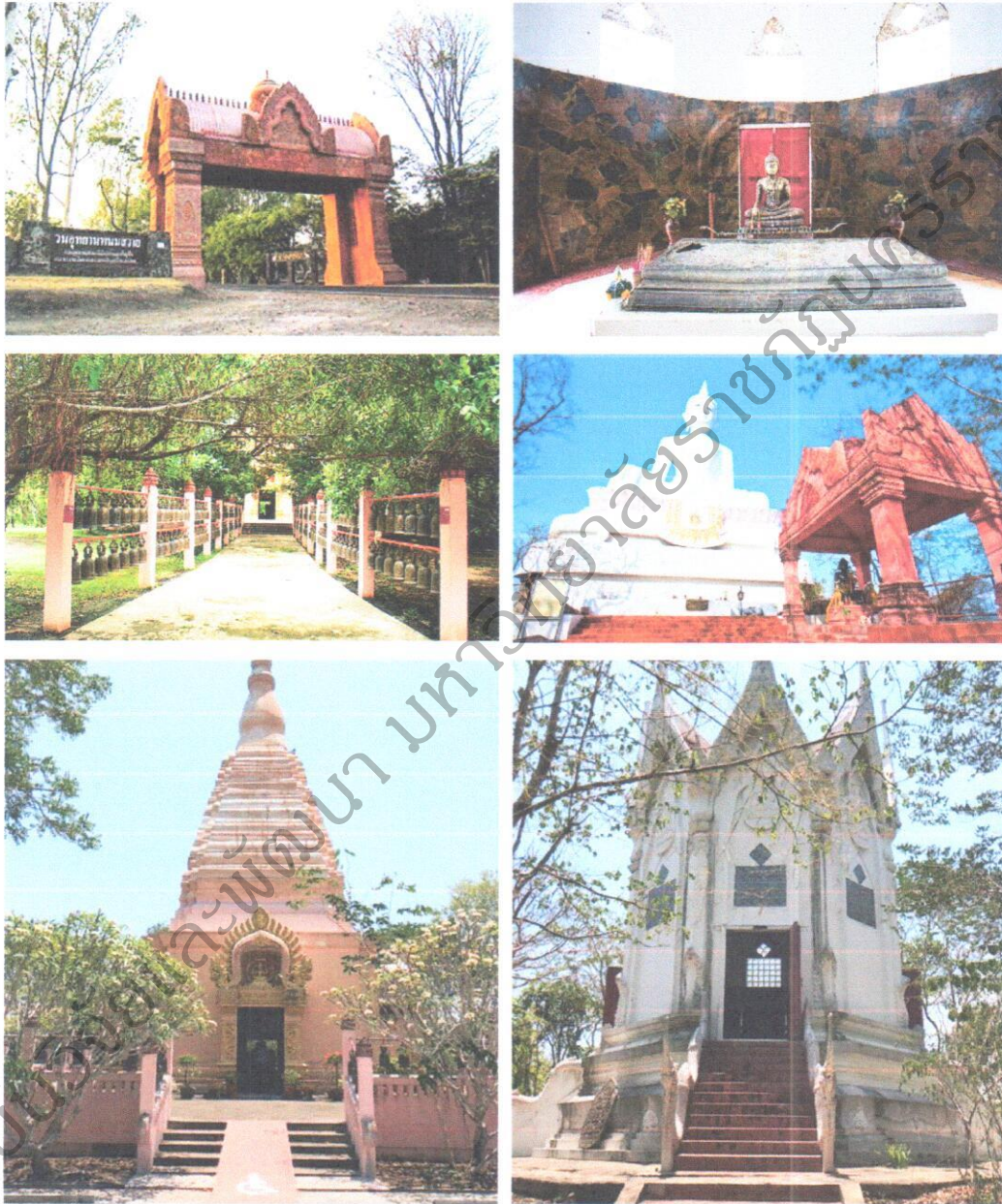
ภาพที่ 21 ชุมชนบ้านท่าสว่าง (หมู่บ้านทอผ้าไหมยกทอง) อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
ที่มา : (<https://www.edtguide.com/tat/452489/หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านท่าสว่าง จ.สุรินทร์>)

17. วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย

วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย อยู่ในท้องที่ตำบลบัว อำเภอเมือง และตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อที่ประมาณ 2,475 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่เป็นหมู่ภูเขาขนาดเล็ก 3 ลูกอยู่ติดกัน ได้แก่ พนมกรอล (เขาคอก) พนมเปรี๊ยะ (เขาชาย) และพนมสร้อย (เขาหญิง) เรียกกรวมว่า พนมสวาย พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ลาดจากเขาไปทางทิศตะวันออก ส่วนทิศตะวันตกค่อนข้างลาดชัน เป็นภูเขาหินที่ลาดห่างจากเขาด้านล่าง ทิศตะวันออกมีการขุดระเบิดหินเป็นบางส่วน มีที่น้ำบกกั้นเป็นอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง อยู่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ นอกจากนี้ยังมีฝายน้ำล้น 1 แห่ง และหนองน้ำธรรมชาติ ซึ่งมีนกอาศัยอยู่จำนวนมาก เช่น นกกระเต็น บ้าง นกกระทาดง นกกวัก นกกระปูด นกกางเขนดง นกเขาหลวง นกกระจับธรรมดา นกเอี้ยง นกเป็ดน้ำและนกเหยี่ยว ฯลฯ สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้ขึ้นไม่หนาแน่น ต้นไม้มีขนาดเล็ก แคระแกร็น ไม้ขนาดกลางอยู่บ้าง พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ เต็ง รัง ติ้ว แต้ว กราด แดง ชัยพฤกษ์ มะขามป้อม กว้าว ยอป่า มะค่าแต้ ประดู่ เป็นต้น ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ต้นหมากหม้อ หรือภาษาเขมร เรียกว่า “ต้นอัศจรรย์” จะออกดอกบานสะพรั่ง กระจายในป่าธรรมชาติบริเวณหมู่พนมสวาย ภายในวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ผาดอกบัว น้ำตกตองใหญ่ รอยเท้าหลวงตาพรหม บ่อสัมฤทธิ์ ลานหินล้านปี บ่อขม้น บ่อสกัด และคอกโบราณ นอกจากนี้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และสถานที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยว การเดินทางจากโดยสะดวก เดินทางโดยรถยนต์จากอำเภอเมืองสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ โดยตามเส้นทางสายสุรินทร์-ปราสาท ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร เป็นทางลาดยาง และทางลูกรังอัดแน่น 6 กิโลเมตร รวมระยะทางจากอำเภอเมืองถึงวนอุทยานพนมสวาย ประมาณ 20 กิโลเมตร

ภาพที่ 22 วนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
ที่มา : (http://www.teethiao.com/th/view_travel.php?tid=1983)

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. สามารถ จับโจร
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี	ศิลปะบัณฑิต (ประติมากรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาโท	ศิลปะมหาบัณฑิต (ประติมากรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปริญญาเอก	ศิลปะประยุกต์ดุซงูบัณฑิต (การออกแบบผลิตภัณฑ์) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
----------------------	---

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

1.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

- นวัตกรรมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ปี 2561)

1.2 หัวหน้าโครงการวิจัย

- แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ปี 2561)
- การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมพุทธศิลป์นุสรณ์ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (ปี 2560)
- การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมหินทรายจากเปลือกของหอยเชอรี่ (ปี 2559)
- การประยุกต์ใช้ออนโทโลยีเพื่อพัฒนาระบบสืบค้นสารสนเทศและสื่อผสมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย (ปี 2558)
- การพัฒนาฐานความรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (ปี 2557)

1.3 ผู้ร่วมวิจัย

- การศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ของจังหวัดนครราชสีมา (ปี 2560)
- การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (ปี 2559)
- การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่วิชาประติมากรรมพื้นฐาน โดยใช้ QR Code (ปี 2556)

1.4 บทความตีพิมพ์

Samart Jabjone and Saisunee Jabjone. (2014). M-Learning for Teaching in Molding and Casting with Plaster by using QR Codes. *International Journal of Information and Education Technology*. 4(2), April 2014, 180-184.

เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, สามารถ จั๊บโจร และสายสุนีย์ จั๊บโจร. (2562). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 13(1) มกราคม-เมษายน 2562, 83-96.

สามารถ จั๊บโจร, อาวุธ คันศร และทองไม้มัย เทพราม. การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมหินทรายจากเปลือกของหอยเชอรี่ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนบ้านท่าหลวง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 12(3) กันยายน-ธันวาคม 2561, 52-65.

สามารถ จั๊บโจร และคณะ. (2560). การสร้างสรรค์ประติมากรรมพุทธศิลป์นุสรณ์ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 10(2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2561, 232-252.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เปรมวิทย์ ท่อแก้ว
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี ศศบ. ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิไล
วิทยาเขตบางแสน
ปริญญาโท อม. ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2535 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา
พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย

- การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (ปี 2559)

2. ผู้ร่วมวิจัย

- แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ปี 2561)

3. บทความตีพิมพ์

- เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, สามารถ จัปโจจร และสายสุนีย์ จัปโจจร. (2562). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 13(1) มกราคม-เมษายน 2562, 83-96.

3. ชื่อ นายธนชัย พรหมรัตน์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต(ศป.บ.) สาขาวิชาภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปริญญาโท ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชาทัศนศิลป์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาทัศนศิลป์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย

- การศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ของจังหวัดนครราชสีมา (ปี 2560)
- การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมพุทธศิลป์นุสรณ์ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (ปี 2560)
- แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ปี 2561)

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

4. ชื่อ นายอาวุธ คันสร
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี ศิลปะศาสตร์บัณฑิต ศิลปกรรมออกแบบประยุกต์ศิลป์
(ประติมากรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ปริญญาโท ศิลปะมหาบัณฑิต ประยุกต์ศิลป์ศึกษา (ประติมากรรม)
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาทัศนศิลป์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประสบการณ์ด้านงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย

- การศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ของจังหวัดนครราชสีมา
(ปี 2559)

2. ผู้ร่วมวิจัย

- แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้
บริบทพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ปี 2561)
- การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมหินทรายจากเปลือกของหอยเชอรี่
(ปี 2559)
- การออกแบบและสร้างสรรค์ประติมากรรมพุทธศิลป์นุสรณ์ 100 ปี มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา (2560)

สถาบันวิจัยและเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา